

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

RAŠTAS LENKIJOS EDUKACIJOS IR MOKSLO MINISTRUI	3
LIETUVOS UŽSIENIO REIKALŲ MINISTRAS GABRIELIUS LANDSBERGIS SUSITIKO SU LENKIJOS LIETUVIAIS – „Aušros“ inf.	4
AR GRIEŽTĖS NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ KONTROLĖ? – Petras Maksimavičius	5

KULTŪROS BARUOSE

VIII CHORŲ ŠVENTĖ „GIESMIŲ PYNĖ MARIJAI“ ŽAGARIŲ BAŽNYTĖ- LĖJE – Eugenija Pakutkienė	7
--	---

JUBILIEJAI

JOTVA – VISKO PRADŽIA! – Jurgita Stankauskaitė	10
---	----

ŠVIETIMAS

VAIKŲ DIENA ŠIURPILY – „Žiburio“ inf.....	13
---	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

RAKELIJOS JANČŲ IŠGYVENIMAI – Danielius Vaina	14
PRISIMINIMŲ NUOTRUPOS – Rokiškėnas	16

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

ONUTĖ – MYLIMA MAMA IR MOČIUTĖ – Rūta Burdinaitė	17
---	----

SVEIKA GYVENSENA

PUNSKO VALSČIAUS SOCIALINIŲ PROBLEMŲ ĮVERTINIMAS	22
--	----

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Nuo Šiurpilio piliakalnio (Irenos Gasperavičiūtės nuotr.)
Chorų šventės „Giesmių pynė Marijai“ dalyviai (Virginijos Jančiulytės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23

tel. / faks. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Ołów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2021-06-14

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Zadanie pn. „Wydanie 24 numerów dwutygodni-
ka „Auśra” zrealizowano dzięki dotacji Ministra
Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmonin-
gumo ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo
ir televizijos

rėmimo fondas
(gauta parama per
projekto įgyven-
dinimo laikotarpį
– 8000 eurų).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Birželio pirmojoje pusėje išimtinai dvi datos. Birželio 14-oji – kiekvienais metais paminima mokyklose, Lietuvos televizijoje, spaudoje – tai Gedulo ir vilties diena, kai 1941 metų naktį iš birželio 13-osios į 14-ąją prasidėjo tremimai į Sibirą. Buvo vežami nepriklausomos Lietuvos tarnautojai, karininkai, Lietuvos patriotai. Iš viso ištremta daugiau kaip 80 000 žmonių. Jau keletą metų Lietuvoje minint šią datą rengiami tremtinių sąrašų skaitymai. Beje, 1941-aisiais buvo išvežta toliausiai į Šiaurę, kur net caras nedrįso siųsti žmonių, toli už poliarinio rato, prie Laptevų jūros, į Trofimovsko salą. Čia vien dėl atšiauraus klimato žmonės išsekdavo, ir daugybė jų mirė.

Kita išimtinai data – birželio 5-oji. Tą dieną prieš šimtą metų Žemaitijos rojaus kampelyje, netoli Žemaičių Kalvarijos, Šarnelės kaime, gimė genialus lietuvių poetas Vytautas Mačernis. 2021-iejį paskelbti Vytauto Mačernio metais. Šiomis dienomis Žemaitijoje vyksta gausybė renginių jam atminti: konferencijos, konkursų laureatų paskelbimai, poezijos skaitymai, koncertai, spektakliai, ekskursijos poeto pėdomis ir pan. V. Mačernis gyveno 23-ejus metus ir praėjus 77 metams po jo mirties vis dar apie jį ne tik kalbama, bet ir leidžiamos monografijos. Galima apgailestauti, kad jam tik tiek buvo leista šioje žemėje būti. Ne vienas juk pranašavo jam Nobelio premiją. Deja, likimas turėjo kitų planų. Žinau, ne visi mėgsta poeziją. Tačiau V. Mačernis vienas tų, kurių dėka ją galima pamilti. Jei nebandėt, raginu pasieškoti jo kūrybos tomelio ir pabandyti paskaityti. Gaila, kad iki V. Mačernio gimtinės ne toks ir artimas kelias, bet nuvažiauvę nepagalėsite – Žemaitijos gamta užburianti ne mažiau nei Dzūkijos kalneliai.

Seinai, 2021 m. gegužės 20 d.

Gerbiama Przemysławui Czarnekui,
Edukacijos ir mokslo ministrui

Gerbiamas Ministre,

lietuvių tautinė mažuma, remdamasi pastarųjų dešimtmečių patirtimi, kaip vienintelę vaikų ir jaunimo ugdymo formą, siekiant palaikyti tautinę tapatybę, pasirinko mokyklas lietuvių mokomąja kalba. Dabar tokios mokyklos yra Seinuose, Punkske ir Vidugiriuose. Tik tiek švietimo įstaigų pavyko išsaugoti įgyvendinus švietimo reformas. Taigi pagal Tautinių ir etninių mažumų bei regioninės kalbos įstatymą ant mūsų pečių gula didžiulė atsakomybė už tautinės tapatybės palaikymą. Vis dėlto mūsų mokyklos susiduria su rimtomis problemomis, susijusiomis su savo misijos vykdymu.

1999 m. įgyvendinus švietimo reformą ir panaikinus daugumą mokyklų lietuvių mokomąja kalba bei 2001 m. parengus Lenkijos lietuvių švietimo plėtros strategiją, Vyriausybė užtikrino, kad jokiū būdu neprisidės prie Lenkijos lietuvių tautinės mažumos švietimo padėties bloginimo ir silpninimo. Deja, turime pasakyti, kad dėl dabartinio mažumų mokyklų finansavimo modelio netesima minėto pažado. Taikyti koeficientus, kai jų dydis priklauso nuo mokinių skaičiaus mokykloje, yra neteisinga. Mat peržengus tam tikrą ribą visiems mokiniams apibrėžtas koeficientas sumažėja. Dėl to švietimo įstaigai sumažinamos subvencijos lėšos. Tokios nepalankios padėties pavyzdys yra faktas, kad šiais mokslo metais Seinų „Žiburio“ pagrindinėje mokykloje lietuvių mokomąja kalba mokinių skaičius padidėjo iki 83, o dotacija sumažėjo apie 80 000 zł. Verta pabrėžti, kad mokykloms iki 80 mokinių taikomas koeficientas 1,3 (P26), o peržengus 80 moksleivių skaičių, koeficientas sumažėja iki 1 (P25) skaičiuojant vienam mokiniui. Tinkamas sprendimas būtų taikyti mažesnę dotaciją tik tiems mokiniams, kurie viršija nustatytą skaičiaus ribą.

Atsižvelgiant į minėtų klausimų svarbą prašom išspręsti Lenkijos mokyklų lietuvių mokomąja kalba nepakankamo finansavimo problemą.

Jau daug metų informavome apie iki šiol neišspręstą vadovėlių lietuvių kalbai, Lietuvos istorijai ir geografijai mokyti kiekvienai mokymo pakopai problemą. Prašom, kad leidžiami vadovėliai kokybės atžvilgiu nebūtų prastesni negu vadovėliai lenkų kalbai ar Lenkijos istorijai mokyti. Manome, kad rengiant vadovėlius lietuvių tautinės mažumos mokiniams verta būtų pasinaudoti Lietuvos ekspertų vadovėlių reikalams patirtimi. Reikėtų taip pat pasirūpinti tuo, kad ugdant jaunos lietuvius būtų naudojami multimedijos pasiekimai – parengti e-vadovėlius.

Dar vienas klausimas tai vadovėlių lietuvių kalba kitiems dalykams, kaip antai matematikai, gamtai ar biologijai, stoka. Būtina išversti į lietuvių kalbą Lenkijos leidyklų vadovėlius.

Gerbiamas Ministre, maloniai prašom imtis atitinkamų veiksmų, kad būtų išspręsti mums tokie svarbūs klausimai.

Su pagarba,
Lenkijos lietuvių draugijos pirmininkas
Algirdas Vaicekuskas

Susipažinti:

Lietuvos Respublikos konsulatui Seinuose

Lietuvos užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis susitiko su Lenkijos lietuviais

„AUŠROS“ INF.

Lietuvos užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis, važiuodamas susitikti su Lenkijos užsienio reikalų ministru Zbignevu Rau (Zbigniew Rau), birželio 7 d. aplankė Punsko-Seinų-Suvalkų trikampio lietuvius.

Pirmasis susistojimas – Berznyko kapinės, kur prie Lietuvos savanorių kapų ministras ir jį lydinti Lietuvos delegacija, t. y. URM viceministras Egidijus Meilūnas, ambasadorius Lenkijoje Eduardas Borisovas, LR konsulato Seinuose vadovas ambasadorius Remigijus Motuzas, padėjo gėlių. Taip pat aplankyta Antano Baranausko paminklą ir palaidojimo vietą bei padėta gėlių prie Smolensko katastrofoje žuvusiųjų įamžinimo vietos.

Ministras lankėsi Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje, kuri sėkmingai veikia jau 16-uosius metus. Čia buvo aptarta pastaraisiais mokslo metais susidariusi situacija, kai peržengus 80 mokinių ribą mokyklai skiriama 30 proc. mažesnė dotacija. Trimis vaikais viršytas mokinių skaičius, nuo kurio mokyklai skaičiuojamas mažesnis krepšelio koeficientas. Anot „Žiburio“ direktoriaus Algirdo Vaicekausko, logiška būtų, jeigu aukštesnis krepšelio koeficientas nebūtų skaičiuojamas tiems trimis vaikams, kurie viršijo, o ne visiems. Šitai mokykla tarytum baudžiama už tai, kad į ją ateina daugiau vaikų. Taip pat direktorius informavo, kad tuo klausimu kreipėsi į Lenkijos

edukacijos ministeriją, aiškindamas, jog dabartinis sprendimas yra netinkamas ir labai ne-naudingas mokykloms.

Susitikime su ministru „Lietuvių namuose“ dalyvavo visų lietuviškų švietimo ir kultūros įstaigų, organizacijų vadovai, žurnalistai. Buvo aptarti svarbiausi ir aktualiausi Lenkijos lietuvių bendruomenės klausimai. Daugiausiai dėmesio skirta švietimui. Jau keletą metų susirūpinimą kelia suvalkiečių planai mieste įsteigti lietuvišką mokyklą. Savivaldybė vis nusiplaunanti rankas. Pasak miesto prezidento – jis negaunęs nurodymo iš Varšuvos.

Įsikūrus Suvalkuose vaikų darželiui dar garsiau imta kalbėti, kad reikėtų eiti seiniškių keliu ir šiame mieste kurti panašią mokyklėlę, sujungtą su kultūros centru. Tai pati svarbiausia ateinančių metų lietuvių iniciatyva ir didžiausias iššūkis.

Lenkijos lietuvių jaunimo sąjungos atstovai Tomas Marcinkevičius ir Rita Vainaitė ministrui įteikė neseniai išleistą komiksą „Pyraganos“ ir XVI pasaulio lietuvių jaunimo kongreso proginius marškinėlius. Informavo, kad šiųmetis Kongresas,

Is kairės: URM viceministras Egidijus Meilūnas, Lietuvos užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis, LR konsulato Seinuose vadovas ambasadorius Remigijus Motuzas

turėjęs vykti Punske, perkeliamas į virtualiąją erdvę – vyks nuotoliniu būdu, o visi dalyviai kviečiami atvykti į Punksą kitais metais ir dalyvauti kultūrinėje-pramoginėje programoje.

Ministras Gabrielius Landsbergis patikino, kad mūsų išsakytos problemos bus iškeltos kalbant su Lenkijos atstovais, o tie klausimai, kurie spręstini Vilniuje, irgi sulauks deramo dėmesio.

Ar griežtės nevyriausybinių organizacijų kontrolė?

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Neseniai Lenkijos vicepremieras P. Glinskis (P. Gliński) pranešė, jog bus sugriežtinta nevyriausybinių organizacijų kontrolė. Rengiami teisės aktai, kurie jas įpareigos teikti išsamias ataskaitas apie tai, iš kur gaunama finansinę paramą. Taip pat turės būti paviešinti rėmėjai. Iš karto Lenkijoje kilo triukšmas. Kodėl? Todėl, kad nevyriausybines organizacijas nuo pat pradžių turėjo teikti finansines ir dalykines ataskaitas, o institucijoms, kurios tikrino jų veiklą, rėmėjai ir taip buvo žinomi. Taigi kas pasikeis? Dabartinės vyriausybės kritikai pažymi, kad įstatymai keičiami norint labiau paviešinti, kas ir kurias organizacijas remia, o gautą informaciją panaudoti prieš savo politinius oponentus. Žinoma, sunerimti turėtų ir tos draugijos ar fondai, kurie paramą gauna iš užsienio. Tautinių mažumų organizacijos, kurios dažnai tokią paramą gauna, tarkime, kultūros ar švietimo organizavimui, gali susilaukti įvairių vertinimų ir komentarų. Mažesniuose miesteliuose ar savivaldybėse didės įtampa tarp mažumos ir daugumos, gali kilti konfliktų tautiniu pagrindu. Prie siūlomų sprendimų dar sugrįšiu. Pradžioje noriu atkreipti dėmesį į nevyriausybinių organizacijų vaidmenį ir svarbą stiprinant pilietinę visuomenę.

Sakoma, kad nuo 1988 metais pradėtų politinių permainų Lenkijoje

prasidėjo taip pat spartus demokratinės, pilietinės visuomenės kūrimosi procesas. Tam labai pasitarnavo nevyriausybinių organizacijų (draugijų, fondų, sąjungų ir pan.) steigimas. Totalitarinei sistemai sugriuvus, jų vaidmuo pasidarė nepaprastai svarbus, kadangi žmonės galėjo nevaržomai telktis ir organizuotai spręsti kylančias problemas, gerinti ir gražinti artimiausią aplinką.

Žinoma, ir socializmo laikotarpiu veikė visuomeninės organizacijos, tačiau jų veikimas buvo griežtai

Rengiami teisės aktai, kurie nevyriausybines organizacijas įpareigos teikti išsamias ataskaitas apie tai, iš kur gaunama finansinę paramą.

kontroliuojamas, todėl jos negalėjo spręsti įvairių vietos bendruomenę kamuojančių problemų. Mes, lietuviai, taip pat turėjome Lietuvos visuomeninę kultūros draugiją (LVKD) ir ji atliko nemažai gerų darbų, tačiau niekada nebuvo savarankiška ir negalėjo vykdyti tos veiklos, kuri nepatikdavo valdžios aparatui.

Kartais prisimename tuos laikus ir galvojame, kaip patogų būtų šiandieną, jeigu valstybė finansuotų (kaip anuo metu) mūsų draugijų einamuosius reikalus, visiškai apmokėtų darbuotojų etatus ir nereikėtų sukti galvos, kaip išlaikyti organizacijos būstinę, apmokėti buhalterinį

aptarnavimą ar kokiomis lėšomis atlyginti už salių nuomą repeticijoms ar koncertams. Tačiau tas patogumas ir valstybės „rūpinimasis“ draugijos reikalais tuo metu turėdavo taip pat pašalinį neigiamą poveikį. Tai ne pati organizacija, bet valstybė sprendavo, kas bus jos pirmininkas ar leidinio redaktorius. Ar norėtumėte į tokius laikus grįžti?

Taigi po 1988 m. prasidėjo visai kiti procesai. Bent teoriškai jau niekas nesakydavo, kas turėtų būti vienos ar kitos organizacijos pirmininkas ir kokie bus draugijos veiklos prioritetai. Tai nereiškia, kad išnyko bet kokia kontrolė ir prasidėjo savivalė. Ne, taip neįvyko. Visos nevyriausybines organizacijas turi paisyti šalies įstatymų, vadovautis teismo patvirtintais įstatais, teikti dalykines ir finansines ataskaitas ir pan. Tarkime, Lenkijos lietuvių bendruomenė (LLB), nors ir nevykdo jokios finansinės veiklos (nesiekia finansinės paramos), kiekvienais metais Lenkijos vyriausiajai statistikos įstaigai privalo pateikti išsamią ataskaitą apie vykdomos veiklos kryptis, narių skaičių, visuomeninio darbo apimtį ir pan. Taip pat informuoti mokesčių inspekciją apie gautas pajamas ir patirtas išlaidas.

Lenkijos lietuviai taip pat pasinaudojo šiomis 1988–1989 m. santvarkos permainomis ir šalia LVKD (vėliau LLD) įsteigė dar kelias draugijas ir fondus. Vienos draugijos veikia aktyviau, kitos pasyviau, tačiau nepažeisdamos galiojančių įstatymų

LR institucijų atstovai lankosi Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos statybų aikštelėje. 2005 m.

gali nevaržomai siekti įvairių tikslų įgyvendinimo ir ieškoti visokeriopos paramos.

Nevyriausybinų organizacijų veikla labai pakeitė Lenkijos visuomenę, kadangi šalia vyriausybės ir savivaldybių struktūrų atsirado žiniasklaidos įvairovė ir organizacijos, kurios įgavo realias galias veikti žmonių sprendimus. Vienos užsiėmė gyvūnų apsauga, kitos artimos aplinkos gražinimu, o dar kitos žmogaus teisių apsauga ar politinių procesų šalyje analizėmis. 2018 m. duomenimis, Lenkijoje buvo įregistruota apie 143 000 įvairių draugijų ir fondų. Šis skaičius rodo, kad lenkai vertina tokio pobūdžio veiklą ir neretai patys joje dalyvauja. Žinoma, ne visos šios draugijos ar fondai veikė aktyviai. Dalis jų pradeda veiklą ir po metų išnyksta. Tačiau yra ir tokių nevyriausybinų organizacijų, kurios geba sukaupti milijoninius metinius biudžetus ir labai aktyviai dalyvauja visuomeniniame gyvenime.

Pastaruoju metu būtent tai ir pradėjo neraminti politinę valdžią. Kai

kuriuos atvejais tie nuogaštavimai gali būti pagrįsti, ypač tada, kai įvairios nevyriausybinės organizacijos ar fondai finansuojami iš užsienio, pvz., kitų, nebūtinai draugiškų, šalių vyriausybių ir gali daryti įtaką politiniams procesams šalyje, kurioje jos veikia. Kita vertus, sureguliuoti šiuos procesus taip pat nėra paprasta, kadangi sugriežtinus veiklos kontrolę nukentėti gali ir tos organizacijos, kurios jokio pavojaus nekelia.

Grįžkime į straipsnio pradžią. Jau rašiau, kad neseniai Lenkijos valdžia paskelbė, jog bus sugriežtinta nevyriausybinų organizacijų veiklos kontrolė. Jos privalės skelbti visus veiklos finansinius rėmėjus. Nors ši informacija ir taip valstybės tarnyboms buvo žinoma ir prieinama, teigiama, jog tokiais sprendimais siekiama dar didesnio viešumo ir skaidrumo. Draugijų ar fondų teikiamos ataskaitos bus skelbiamos interneto tinklalapyje ir visiems viešai prieinamos. Čia kyla daug klausimų. Visų pirma organizacijos gauna ne tik vadinamąjį projektinį finansavimą, bet

joms dažnai aukoja fiziniai asmenys, kurie galbūt ne visada norėtų, kad jų asmens duomenys būtų viešinami. Tai reiškia, kad ateityje galbūt dėl šventos ramybės nenorės aukoti.

Be to, gali nukentėti ir tautinių mažumų draugijos, kurios neretai lemia, ar bus išsaugotas švietimas gimtąja kalba arba tęsiama kultūrinė veikla. 2017 m. Vengrijoje taip pat buvo priimtas panašus įstatymas, kuris numatė, kad draugijos, gaunančios tam tikro dydžio paramą iš užsienio, turi teisme registruotis kaip „užsienio paramą gaunanti organizacija“. Tokiu atveju lyg primygtinai konstatuojama, kad tokios organizacijos veikla įtartina ar turi būti labiau stebima. Lenkijoje rengiamo įstatymo idėja taip pat yra panaši – ne tik valstybės institucijos, bet ir eiliniai lenkai,

kuriuos tai domina, turi žinoti, kad viena ar kita draugija yra remiama iš užsienio. Ką tai gali reikšti praktikoje? Nesutarimų tautiniu pagrindu didėjimą. Organizacijos finansavimo šaltiniai nėra įslaptinti ir viešai prieinami. Tačiau kad tokią informaciją galėtų gauti eilinis pilietis, jis turi šiek tiek pasistengti (pvz., oficialiai, nustatyta tvarka kreiptis dėl informacijos suteikimo). Tuo tarpu rengiamas įstatymas numatys, kad tokią informaciją kiekvienas galės rasti tiesiog interneto tinklalapyje. Kitaip sakant, gali būti ir tokių atvejų, kai įvairių emocijų ir nuotaikų vedamas žmogus, pasitikslinęs informaciją internete, šeštadienio vakarą sumąstys padaužyti vienos ar kitos tautinės mažumos mokyklos langus. Juolab kai įvertins, kad mokykla, kurią lanko jo vaikai, žymiai skurdžiau atrodo už tą, kurią įkūrė tautinės mažumos atstovai. Jis visai nesigilins, kodėl ji įkurta ir gali veikti tik dėl kitos šalies vyriausybės finansinės paramos. Šitie argumentai jam gali būti visai nereikšmingi.

VIII chorų šventė „Giesmių pynė Marijai“ Žagarių bažnytelėje

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

Saulėtą, bet vėsoką šeštadienį, 2021 m. gegužės 29 d., mūsų krašto chorai, visi, mėgstantys dainuoti, giedoti ir melstis, rinkosi Žagarių bažnytelėje. Čia Šv. Kazimiero maldos grupė su visais suėjusiais prieš pamaldas sukalbėjo „Vainikėlių“. Seinų „Lietuvių namų“ choras (vadovas Arnoldas Beinaris) atliko giesmes „Skamba balsai“ (Vatikano giesmė, tekstas Pranciškaus Beinario), „Dangaus Karaliene, džiūgauki – Tau, Marija, gėlės“ (žodžiai ir muzika Pranciškaus Beinario).

Šv. Mišias atnašavo kunigas Jaroslav Kalinovskij, giedėjo Punsoko parapijos jaunimo vokalinė grupė, vadovaujama Birutės Venslauskienės ir kunigo Povilo Slaminio.

Seinų „Lietuvių namų“ choras

Po pamaldų rikiavosi mūsų krašto chorai, kurie atliko gražias giesmes, skirtas Mergelei Marijai. Dėl

pandemijos negalėjo pasirodyti artimiausių kaimų chorai, dėl ko jie labai apgailestavo. Tik kai kurie jų dalyviai atvyko į šv. Mišias. Dėl ribojimų nebuvo taip pat Lietuvos chorų.

Visus pasveikino Lietuvių šv. Kazimiero draugijos pirmininkas Algirdas Vektorius. Žagarių veiklios moterys, gražinusios aplinką ir bažnyčią, tarp jų Birutė Roglienė, padėkojo jam už čia jau 8 metus rengiamą chorų šventę. Sveikinimo žodį tarė taip pat Lenkijos lietuvių bendruomenės valdybos pirmininkė Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė. Po Mišių kartu sukalbėta Švč. Mergelės Marijos litanija.

Seinų lietuvių bažnytinis choras, kuriam vadovauja Vytautas Grigutis, pagiedojo giesmes

Seinų lietuvių bažnytinis choras

„Motina Marija“ ir „Dangaus Karalienė“. Šio kolektyvo chorvedys, vargonininkas Slavomiras Kardelis (Sławomir Kardel) dėl Seinuose tuo pat metu vykusios Pirmosios komunijos lenkų vaikų grupėms negalėjo dalyvauti. Choras Seinų bažnyčioje pradėjo giedoti pritariant vargonais, vadovaujant gerb. Astai Veverskytei nuo 1992 metų. Jis puošia giesmėmis šv. Mišių liturgiją visų katalikų švenčių metu. Choras buvo išvykęs giedoti Lietuvos bažnyčiose per iškilmingas Mišias.

Suvalkų lietuvių choras „Ančia“ su vadovu Vytautu Batvinsku iš Punsko atliko giesmes „O skaisčiausia, o gražiausia“ ir „Viešpats pakrantėj stovėjo“. Pastaroji skambėjo taip, tarytum būtų skirta šiam ežerų ir upių, miškų kampeliui... Kartą per mėnesį Suvalkų bažnyčioje šv. Mišių lietuvių kalba metu choras gieda a cappella. Per pandemiją Suvalkų lietuviai susirinkdavo bažnyčioje ne taip gausiai, tačiau maldos ir Teofilui Matulioniui skirtos gailėstingumo valandėlės bei giedojimai nenutrūkdavo, o „Ančios“ ansamblietis Kostas Jurkiūnas tapo pagrindiniu giesmininku. Suvalkuose lietuvių bažnytinis giedojimas – jau 100 metų tradicija. Jis vėl atgaivintas 1992 m., kai šiame mieste pradėta atnašauti šv. Mišias lietuvių kalba. Giesmininkams kurį laiką vadovavo a. a. Vitalius Tumelis, vėliau vargonininkas a. a. Antanas Šliaužys iš Augustavo, dar vėliau giedoti mokė Gediminas Kraužlys iš Punsko.

Po suvalkiečių prieš altorių pakviestas pagiedoti Gedimino Kraužlio vadovaujamas Punsko senjorų klubo ansamblis „Tėviškės aidai“. Jis įkurtas 2001 m. Gieda ir koncertuoja Punsko krašto šventėse, Seinuose, Suvalkuose ir Lietuvoje. Atlieka daug dainų ir giesmių. Šįkart sugiedojo „Kryžių Mariją“ ir „Mariją mylėti“.

Pirmą kartą šventėje dalyvavęs Suvalkų vokalinis ansamblis, kuriam

Suvalkų lietuvių choras „Ančia“

Punsko senjorų klubo ansamblis „Tėviškės aidai“

Suvalkų vokalinis ansamblis

LLEKD ansamblis „Gimtinė“

Seinų vaidintojų mėgėjų grupė „Kultuvė“

Punksko parapijos jaunimo vokalinė grupė „Kairos“

vadovauja Arnoldas Vaznelis, atliko giesmes „Viešpaties Ielija“ (autorė Gintarė Jautakaitė) ir „Žvaigždė šviesybės“ (lietuvių liaudies katalikiška giesmė).

Ansamblis „Gimtinė“ iš Punksko su vadove Angele Bapkauskiene veikia prie Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugijos, dainuoja liaudies dainas, ruošia renginius, puoselėjančius senuosius tautinius papročius, noriai talkina bažnytinėse pamaldose – atgaivino „Valandų“ giedojimą per adventą Punksko bažnyčioje. „Gimtinė“ pagiedojo du kūriniai: „Pasaulyje tiek daug klajonių“ ir „Miliausioji Ponia mano“ (kantičkinė giesmė).

Seinų vaidintojų mėgėjų grupė „Kultuvė“ (taip pasivadynusi per savo veiklos 20-metį) su vadove Eugenija Pakutkiene repeticijų arba išvykų metu, kartais ir scenoje padainuoja. O pernai ir šiemet dalyvaudami gražioje šventėje Žagariuose panoro taip pat pagerbti Mergelę Mariją. Atliko kaip maldą vysk. Antano Baranausko giesmę „Verksmingas dūšios pasikalbėjimas su sopulingąja Motina, verkiančia savo sūnaus“ iš „Graudžių verksmų“ ir papasakojo, paskaitė apie didį šviesuolį – poetą ir vyskupą (iš viso vyskupavusį 18 metų, iš jų 5 metus Seinuose) Antaną Baranauską, mylėjusį giesmes, maldas, chorą.

Labai sužavėjo Punksko bažnytinis choras, neprilygstamas mūsų krašte pagal giedojimo tradiciją ir meninį lygį. Jis pagiedojo dvi giesmes: „Leisk, Marija, Tavo vardą“ ir „O Jėzau galingas“. Šventę pajavairino ir Punksko parapijos moterų puikus kvartetas, kuris meniškai atliko giesmes „Bėga mūsų dienos“ ir „Už Aušrinę esi Tu gražesnė“. Garsiam ne tik mūsų krašte Punksko parapijos chorui ir kvartetui vadovauja vargonininkas Eugenijus Parakevičius.

Pabaigoje visi chorai arčiau altoriaus kartu sugiedojo giesmę „Marijos meilė begalinė“. Po jos didingai

iki skliautų ar net dangaus nuaidėjo Lietuvos himnas.

Šv. Kazimiero draugijos pirminkas ir chorų šventės rengėjas Algirdas Vektorius nuoširdžiai padėkojo atlikėjams ir jų vadovams bei kunigui Jaroslavui Kalinovskiui. Visiems palinkėta gražaus pavasario, sėkmės darbuose ir kad susitiktume čia kitais metais. Lai buriasi chorai

ilgai ilgai ir garbina Mariją jai skirtą gražų, gelėmis nusagstytą gegužės mėnesį.

Vėliau šalia bažnytėlės dar vyko agapė, kur vaišintasi ir nuskambėjo ne viena daina. Gražu, kad galime pabūti kartu, pagiedoti, padainuoti ir pabendrauti.

Punsko parapijos bažnytinis kvartetas

Punsko bažnytinis choras

Gegužės 29 dieną ir aš ten BUVAU. Jutau: uodžiau, liečiau, mačiau ir klausiau. Ir išgirdau šnabždančią Jotvą: *Ištrynė, užsmaugė, išgaudė – Kaip žvėris, kurių nežinojo. O vilkės ties irštėtomis staugė – Naujagimių savo godėjo. Kai moterys, kūr grindas mindamos, Kraujuojančias aštrino iltis, Kad kilpinius, kelią pastojančius, Ateiktų dukroms, plaukus pindamos. Taip vyrai – ir sūnūs, ir bočiai – Meškos nagą dievams paaukojo, Vis pūtė prieš vėją į ragą... Veltui... Nesitraukė kryžiuočiai. Kai laikas išbarstė teisybę Istorijos kronikų raštuos Ir dėjo erškėčių vainiką, Ir raganų tykojo spąstuos, Vilką priglausta, išglobota, Po eglėm įgavusi stotą, Maža laukinukė – taip, Jotva – Pakėlė į saulę veidelį rasotą... Užkūrė ugnelę – lai Gabijai bus: Pareisiu šiandieną viena į namus. Pareisiu. Neklupsiu. Turiu vilko iltį. Ir ragą brolelio. Ir protėvių viltį Įžiebsiu... Ir nešiu. Dalinsiuos ugnim... Ir duona. Ir meile... Eini su manim?*

Einu – begarsėj krūtinėj šaukė vidinis jotviečio balsas, nusišypsojęs gegužė kvepiančiam pirmajam „Jotvos“ jubiliejiniam renginiui, jo iniciatorei ir šio eilėraščio autorei – Kornelijai Mauliūtei. Einu – traukė „dūšioje“ besisukantis rėdos ratas. Nepabėgsi nuo jo, o gal ir nereikia. Geriau eiti su juo ir priimti visa, ką jis leidžia apčiuopti.

Žmogus ateina į šį pasaulį su įgimtų penkių pojūčių bagažu: lytėjimo, matymo, klausymo, skonio ir kvapo. Visi jie rėdos rate tarpusavyje maišosi. Kiekviename rato posūkyje paastrėja vis kitokie pojūčiai. Jeigu nebūtume taip labai nutolę nuo mūsų protėvių – sengirių gyventojų, nereiktų aiškinti, kas tas rėdos ratas ir kaip labai

JOTVA – VISKO PRADŽIA!

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

JURGITA STANKAUSKAITĖ

jis yra surišęs žmogų ir gamtą.

Rėdos ratas, tai yra tvarkos ratas, kuris atvaizduoja metų laikų cikliškumą, juose vykstančius gamtos procesus, o su ja gyvenimo kelią einanti žmogų – neatsiejama gamtos dalį. Kad ir kaip norėtume atsiskirti nuo jos ar būti viršesni už ją, to padaryti neįmanoma. Žūs gamta, žūsime ir mes. Sukasi rėdos ratas, su juo ir mes kartu. Štai imkime ir padalinkime jį į keturias dalis: pavasarį, vasarą, rudenį ir žiemą. Metų laikų tvarka neša gyvybę, kurios atsikartojimas atsimuša žmogaus darbuose – pavasarį sėjame, rudenį pjauname. Kiekvieną laikotarpį dirginami mūsų pojūčiai, dovanojantys mums nuotaikų pliūpsnius.

Pilname pavasario žydėjime „Jotvos“ renginys vėl „atsitiko“, kaip būtų pasakiusi jos vadovė Kornelija. Antrus metus skaičiuojanti pandemija pakreipė mūsų gyvenimus kitokiu kampu, todėl ir visa, kas vyksta

aplink mus, perėmė kitokį paveikslą, prisitaikant prie esamos padėties. O kadangi sakoma, jog nėra padėties be išieities, choreografinio sambūrio vadovė ir jai talkinantis jotviečių būrys padovanojo gyvenimui dar nematytą ir negirdėtą renginį. Jame dalyvavo ne tik vadovė, vedėjai ir dalyviai, bet ir žiūrovai – buvę „Jotvos“ šokėjai, gerbėjai, palaikytojai, dvasiiniai rėmėjai. Pagaliau norisi garsiai pasakyti, kad pandemija privertė

Paulos Rupinskaitės nuotr.

Pėdomis jausti

mus pakeisti savo žiūros tašką, naujai arba iš naujo priimti renginių stebuklus ir tarti: ne linksminkit mus, o linksminkimės visi kARTu! Kurkime meną kartu, nes menas, tai ne tik ant sienos pakabinti paveikslai. Jis gali būti juntamas po kojomis, lipdomas iš ant pėdų prisiklijavusių smėlio, akmenukų, žolės ir kankorėžių liekanų; dažomas ant drobės ne teptukais, o per rėdos ratą tipenančiomis kojomis arba mūsų raukšlėtais

Paulos Rupinskaitės nuotr.

Rankų ir pėdų antspaudai

Paulos Rupinskaitės nuotr.

Širdučių ir pasagėlių kabinimas ant obels

delnais; atsiverti širdelėmis ir pasagėlėmis apkabintos obels gražumu; pasivaidentį į viršų iškeltų ugnies formų spalvomis; išnirti iš paprasto dubens ir pakilti tūkstančiais muilo burbulų. Ir čia pristokime. Atsisukime į burbulus, paskui juos bėgiojančius, juos gaudančius ir ragaujančius vaikus – mūsų visų – Rėdos – pradžia, iš šių mažų gamtos kūnelių atsiradusią Jotvą – žmones, kraštą ir galiausiai patį „Jotvos“ ansamblį. Ne be reikalo renginys vyko Eglinėje – mūsų protėvių piliakalnio papėdėje. Juk čia miega mūsų visų pradžia, kurios parašyta ir rašoma istorija pasidalino Rūta Burdinaitė su pagalbininkėmis bei Audrius Jankauskas – Eglinės piliakalnio globėjas ir sodybos, kurioje mėgavomės kuriamu

menu, šeimnininkas. Ar čia senoji istorija vis dar gali tęstis? Pasirodo, ne viskas čia dar atrasta...

Tą vakarą ore besisukantys burbulai priminė kelis šimtus jotviečių, kurie per 70 metų maitino mus savo šokiais ir muzika. Burbulus bandantys pasivyti vaikai ne vieną suaugusįjį privertė ne tik skaniai nusikvatooti, bet ir paklausti savęs: O kur aš pamečiau savo spontaniškumą, atvirumą ir gebėjimą džiaugtis tokiais paprastais dalykais? Kur ta mano visa ko pradžia?

Kaip rėdos rate viskas šoka, taip ir šis renginys negalėjo apsieiti be nuostabaus vienos poros šokio prie degančio laužo piliakalnio papėdėje. Rankos jautė šaltų ugnelių spragsėjimą, uoslė ragavo smilkinių švelnumą, akys gerė meilės šokio bangavimą, ausys gaudė Valdo Šupšinsko

sukurtą muzikinę kompoziciją. Čia kiekvienas žodis turėjo prasmę, nes kambėjo bergždžiai, neužėmė laiko. Jis buvo atėjęs iš praeities prisiminimų, formavosi pakluonėje ant lietaus suvilgytos ryškiai žalios vejės... Galvoje tik sukosi būdvardžiai, kuriais norėjosi papuošti šį tekstą, tarsi saldaus midaus taurę išlenkusio žmogaus išpažintį. Pažinau „Jotvą“ visais pojūčiais, todėl už šį pirmą ir vieną iš keturių renginių ciklo renginį labai AČIŪ visiems jo kūrėjams – jau aukščiau įvardintiems ir dar nepamintiems, t. y. „Jotvos“ vadovei už pradžios tęsimą, jotviško grūdėlio dauginimą ir globojimą nuo visų vėjų, Onutei Valenskienei už gebėjimą užkurti ugnes ir sutramdyti jas spalvų jūroje, Povilui Svetlauskui už ugnies ženklą didumą ir dailumą, dvasiniams palaikytojams ir kūrėjams bei Punsko ugniagesių savanorių komandai. Visiems dėkojame, kurie esate kARTu!

Šiandien, kaip niekada anksčiau, išsiilgę judesio, vyksmo ir kito žmogaus artumo – eikime pasivaikščioti su „Jotva“ antrame birželio mėnesio renginyje.

Paulos Rupinskaitės nuotr.

Šokis

Vaikų diena Šiurpily

„ŽIBURIO“ INF.

Išaušus birželio 1-osios rytui Seinų lietuvių „Žiburio“ ketvirtokai ir penktokai išsiruošėme į ekskursiją po buvusias brolių jotvingių žemes, dabar vadinamas Lietuvos ežerynu. Pirmiausia suradome pelkes, iš kurių išteka lietuvių liaudies dainose apdainuota Šešupė, ten pat Turtulyje palypėję ant kalvos matėme paskutinio ledynmečio suformuotus ozus, apžiūrėjome buvusio vandens malūno liekanas ir patraukėme Ančios ežero link. Gamtos mokytoja Danutė Valukonytė pasakojo apie giliausią Lenkijos ežerą. Matėme, kur prasideda visų baidarininkų pamėgta Juodosios Ančios upė. Bakanavo vietovėje stebėjome iš tolimos Skandinavijos ledyno suvilktus ir netvarkingai išbarstytus riedulius, matėm, kaip bebėgdama auga Juodoji Ančia.

Pabaigoje užsiropštėme į didingą Šiurpilio piliakalnį. Įsivaizdavome, kaip paskutinis jotvingių kunigaikštis Skomantas atkakliai gina savo pilį nuo kryžiuočių, kaip užkūręs ugnį įspėja Eglinėje budinčius gentainius apie artėjantį pavojų, kaip, deja, pralaimi ir jotvingiai visiems laikams išnyksta nuo žemės paviršiaus, nusinešdami į kapus ir savo unikalią baltų kalbą, kuri šiandienos civilizaciją pasiekia tik vietovardžiuose ar vandenvardžiuose. Šiurpilio apylinkės įdomios dar tuo, kad čia pasakojami baltiški padavimai, pavyzdžiui, šioje vietovėje buvo užrašyta Eglės, žalčių karalienės, legenda. Atseit Žilvino karalystė buvusi Juodelio ežero dugne.

Dar įdomiau tai, kad Šiurpilyje užrašytas šios pasakos tęsinys: čia

Išvykos dalyviai ketvirtokai ir penktokai su auklėtojais prie giliausio Lenkijos ežero Ančios

kadaise gyvenęs bernas, kuris tarnavęs pas ūkininką Misiulį. Ūkininkas dažnai su reikalais išvažiuodavęs iš namų, todėl bernas ant Šiurpilio piliakalnio ganydavęs jo galvijus. Vieną saulėtą dieną tiek pavargęs, kad netyčia prisnūdęs. Pabudęs jaučių jau neberadęs. Labai išsigandęs, ką teksią šeimnininkui pasakyti. Prie jo priėjusi tamsaus veido tamsiais drabužiais apsivilkusi moteris. Iš tamsių drabužių ir veido bernas supratus, kad tai Eglė. Ji paklaususi berno, ar tas negalys jos devynis kartus nunešti nuo kalno iki Juodelio ežero, tada dingsią kerai. Tik įspėjusi, kad jis bus gąsdinamas. Kai bernas septintą kartą leidosi nuo kalno, pastebėjo, kad moters veidas ėmė šviesėti. Tačiau dešimtą kartą benešant labai riaumoją griaustinis ir atrodė, kad visi pasaulio

akmenys rieda nuo kalno. Tada bernas atsigręžė ir vėl buvę kerai sugrįžo. Eglei vėl teks laukti, kada atsiras, kas ją sugebėtų išgelbėti. Matėme, kad ji vis dar laukia išvaduotojo.

Šiurpilio apylinkėse pasakojama ir apie baltų vandenų dievaitį Ortų. Jis iškirtus šventąsias girias apsigyveno Juodelio ežere.

Taigi tokių gražių lietuviškų legendų dar visai neseniai galima buvo išgirsti pasakojant apie Šiurpilį. Ir tai nenuostabu, nes tokio grožio gamtovaizdžiai tikrai turi kažkokios magijos.

Palaipiojus Suvalkų kraštovaizdžio parke mūsų kūnai priminė, kad beveik metus buvome karantino uždaryti namuose ir pasodinti prie kompiuterių... Tai buvo įsimintina Vaikų diena.

Rakelijos Jančų išgyvenimai

Pagal Onos Jančaitės-Vainienės prisiminimus

DANIELIUS VAINA

1939 m. vokiečiai užėmė Lenkiją, o 1940-aisiais rusai okupavo Lietuvą. Pagal 1941 m. sausio 10 d. Vokietijos ir Sovietų Sąjungos pasirašytą sutartį buvo numatyta, kad iš Lietuvos vokiečiai bus iškeldinti į Vokietiją, o Suvalkų krašto lietuviai – deportuoti į Lietuvą. Tada ir prasidėjo daugelio Punsko ir Seinų krašte gyvenančių lietuviškų šeimų sumaištis. Tai, ką išgyveno mano proseneliai, kilę iš Rakelijos kaimo, galima palyginti ir su kitų to meto šeimų išgyvenimais. Šiame rašinyje pateiksiu mano močiutės Onos Jančaitės-Vainienės, kilusios iš Rakelijos, dabar gyvenančios Žvikelių kaime (abu lietuviški kaimai 1920 m. atitekę Lenkijai), prisiminimus.

Mano prosenelis Antanas Janča gimė 1905 m. Vedęs Oną Mikalickaitę, apsigyveno Rakelijos kaime. Savo vyriausiąjį sūnų pakrikštijo Antanu (tėvo vardu), o jaunesnįjį – Juozu. Jančai turėjo mažą žemės sklypą ir namą. Per karą buvo įvesti nauji pinigai – reichsmarkės, nauji dokumentai, vietovardžiai ir įstaigų pavadinimai buvo užrašyti dviem kalbomis (lenkų ir vokiečių). Nors siautė Antrasis pasaulinis karas, Jančai gyveno gana ramų gyvenimą. 1941 m. vasario 6 d. gimė jauniausioji dukra Ona – mano močiutė. Tačiau neilgai šeimai teko džiaugtis gimusia dukra. Mat prasidėjo lietuviškų šeimų iškeldinimas į sovietų okupuotą Lietuvą. Kaip daugelis Punsko ir Seinų krašto lietuvių, taip ir Jančų šeima turėjo palikti gimtuosius namus ir išsikelti anapus sienos. 1942 m. vasarą vokiečiai atėmė ūkį ir įsakė keltis

į Lietuvą. Palikę gimtuosius namus ir pasiėmę tik tai, kas buvo leista, 1942-ųjų liepos mėnesį Jančai išsikėlė į Maišelių kaimą Širvintų rajone. Ten, neturėdami savo ūkio, dirbo pas vokiečių. Jų gyvenimo sąlygos buvo prastos. Plūgą, akėčias ir kitus padargus turėjo tempti savo jėgomis, nes negaudavo nei arklio, nei kito gyvūno, kuris galėtų šį darbą atlikti. Jeigu reikėdavo jiems ką surišti, virves ar pančius patys susukdavo iš kanapių. Jie taip pat patys siuvosi lininius drabužius. Linų užsiaugindavo. Visi šeimos nariai turėjo batus, tačiau skylėtus arba per mažus. Žiemą pėdas tekdavo vynioti skaromis, kad nesušaltų. Geresniems batams įsigyti neturėjo pinigų. Už sunkų darbą laukuose gaudavo kelias duonos riekės ir daržovių. Kartą per savaitę arba ir rečiau šeima išsivirdavo sriubos. Šventėms gaudavo maišą bulvių arba gabalą mėsos.

Jančų šeimai retkarčiais nutikdavo ir juokingų įvykių. 1942 metų žiemą vokiečiai liepė tėvui sėstis už vežimo vadelių. Antanui tai buvo naujiena,

Lietuvoje 1943 m. Pirmoje eilėje trečia iš dešinės sėdi Ona Jančienė (mano prosenelė, močiutės Onos mama). Už jos, antroje eilėje, su balta skara stovi jos mama Kotryna Mikalickienė. Dešinėje pusėje stovinti moteris laiko mažą mergaitę – mano močiutę Oną Jančaitę. Močiutės tėtis Antanas Janča stovi antras iš kairės

todėl jis nežinojo, ką daryti. Nuėjo pasiklausti vokiečio. Tas nemokėjo kalbėti lietuviškai, o Antanas nemokėjo vokiečių kalbos. Po valandos įvairiais būdais vokiečiai jam paaikšino, kaip valdyti vadeles. O kitą kartą, vėlyvą 1943 metų rudenį, sūnus Antanas, ieškodamas šiltų drabužių žiemai, rado seną vokišką palatą. Taip apsirengęs jis grįžo namo. Jam įėjus, šeima išsigando, kad tai vokiečiai, o tėvas sušuko: „Dieve Tu mano, vokiečiai atėjo!“ Kai jau atpažino, kad tai Antanas, visa šeima atsiduso ir prapliupo juokais.

Vokiečiai gyveno visiškai kitokiomis sąlygomis. Turėjo didelį, gražų namą, automobilį ir vieninteliai visame kaime elektrą. Maistą jiems gamindavo neturtingos kaimo moterys.

Jie visada būdavo puošniai apsirengę. Kartą Onutė matė, kaip iš mašinos išlipo dvi labai gražios mergaitės – jos vilkėjo puošnias sukneles, mūvėjo odines pirštinaites, avėjo šiltus batus ir turėjo ilgus, garbanotus plaukus. Apie prabangų gyvenimą kiti galėjo tik pasvajoti.

1944 m. gegužės mėnesį buvo aišku, kad Raudonoji armija labai arti ir greitai užims žemes. Todėl vokiečiai su savo šeima pradėjo ruošti kelionę. Jie pasiėmė beveik viską, ką tik galėjo išsivežti. Pagailėjo neturtingos Jančų šeimos su trejetu mažų alkanų vaikų ir už tėvo sunkų darbą paliko jiems vieną kiaulę, kelis litrus pieno, tris maišus bulvių, kelis maišus grūdų ir duonos.

1944-ųjų liepos 15 d. sovietai užėmė Širvintų rajoną. Greitu metu didžiulį vokiečio ūkį padalino į daug mažesnių, todėl ir Jančų šeima atiteko gabaliukas žemės. Deja, netrukus Jančai skaudžiai nukentėjo nuo okupanto valdžios. Beveik visus savo gyvulius ir javus jie turėjo atiduoti Raudonajai armijai. Jančai taip ir gyveno iki to laiko, kai partizanai, traukdami iš savo slėptuvės, perbėgo per jų lauką. Raudonosios armijos kareiviai, tai pastebėję, suėmė Antaną, nes buvo įsitikinę, kad šis padėjo partizanams pabėgti, ir ištrėmė jį į Sibirą.

Kelionė į amžino įšalo žemę buvo siaubinga. Žmonės sugrūsti

į gyvulinius vagonus. Viduje trūko vietos, ne visi naktį galėjo atsigulti, miegojo pakaitomis. Tokias keliones, trukusias mėnesius, ne visi ištvėrė, daugelis pakeliui į tremtį mirė.

Antanui labai sunku buvo lageryje. Nemokėjo rusų kalbos, todėl turėjo sekėti paskui kitus, kad nepasimestų. Pirmą dieną kaliniams buvo priskiriami kambariai barake. Kambariye dažniausiai gyveno po kelis žmones. Sąlygos buvo labai blogos. Neapsakomas šaltis lauke, žema temperatūra viduje, kietos lentos vietoj lovų, purvas. Kambariye dvokė, o ant lovos buvo baisu atsigulti, nes visur ropojo utėlės ir kitokie vabzdžiai. Barake stovėjo krosnis, bet ji neapšildė visos patalpos. Kai tik kaliniai nedirbo, grūdosi prie krosnies, nes norėjo nors truputį apšilti. Nusiprausti galima buvo tik kartą per mėnesį, kartais ir rečiau.

Kaliniai daug dirbo. Darbai buvo sunkūs: jie turėjo kirsti medžius, kasti duobes. Ir nesvarbu, kokios oro sąlygos tada vyravo. Sibire temperatūra siekdavo nuo $-30\text{ }^{\circ}\text{C}$ iki $-40\text{ }^{\circ}\text{C}$, o tremtinių apranga, tai tik ploni marškiniai, ilgos kelnės, ausinė kepurė ir batai, pagaminti iš sunaudotų padangų. Darbas buvo nutraukiamas tik tada, kai oro temperatūra siekdavo apie $-50\text{ }^{\circ}\text{C}$. Tačiau ne dėl to, jog gaila buvo kalinių, o dėl pavojaus, kad sargai neištvers tokiomis sąlygomis.

Po sunkios darbo dienos išalkę ir pavargę kaliniai gaudavo tik duonos riekelę arba sriubos m a ž ą p u o d e l į. Badas buvęstoks stiprus,

jog jie valgydavo viską, ką surasdavo: kaulus, medžių žievę, sniegą... Kartą Antanas pasijuto blogai. Sargai nuvedė jį pas gydytoją. Jis turėjo laimės, nes daktaras patarė, ką daryti, kad išliktų gyvas. Visų pirma paliepė džiovinti gautą duoną, nes ši nuolat būdavo neiškepta ir kenkė sveikatai. Antras gydytojo patarimas – suvaidinti ligą. Kai Antanas gaudavo termometrą, jis jį patrindavo į drabužius arba patalynę. Tuomet termometras rodydavo, kad kalinys karščiuoja ir toliau negali sunkiai dirbti. Dėl šių gydytojo patarimų jis pasveiko.

Po metų sovietai nusprendė, kad Antanas nekaltas, ir jį paleido. Pagaliau buvo laisvas, bet vis dar toli nuo namų ir artimųjų. Jis nežinojo, kokioje vietovėje esąs. Nuėjęs į traukinių stotį, klausinėjo žmonių, kur važiuoja traukinys, tačiau rusiškai kalbėti nemokėjo ir nieko nesuprato. Kelis mėnesius keliavo traukiniais, autobusa ir pėsčiomis, kol pagaliau atsirado LTSR, netoli namų. Pirmiausiai pateko į Maišelius. Ten sužinojo, kad jo šeima grįžo į Rakeliją. Kai priėjo Lietuvos ir Lenkijos valstybinę sieną, paprašė ūkininko, kad jį pervežtų į Lenkiją. Antanas, pasislėpęs po šieną nuo lenkų ir sovietų kareivių, pervaziavo sieną ir netrukus pasiekė namus. Visiems buvo neįtikėtina staigmena. Viltį praradusi šeima manė, kad tėvo seniai jau nebėra tarp gyvųjų.

Karo siaubų blaškytos Jančų šeimos, ypač Antano, išgyvenimai paliko gilų ir skaudų pėdsaką šių mano artimųjų pašamonėje. Prosenelis Antanas vis pravirkdavo ir prašė vaikų nebeklausinėti jo, kaip atrodė gyvenimas Sibire. Metai bėgo ir žaizdos pamažu gijo, bet skausmas Antano širdyje pasiliko ir neleido jam užmiršti bei apie tai prabilti iki pat gyvenimo pabaigos. Tik retkarčiais apie savo išgyventus sunkumus užsimindavo. Prosenelis Antanas mirė 1974 m. Nors skaudžių prisiminimų liko tik trupiniai, esu dėkingas savo močiutei už papasakotą šeimos istoriją.

Jančai, grįžę iš Lietuvos, stato kluoną gimtajame Rakelijos kaime

Prisiminimų nuotrupos

ROKIŠKĖNAS

PIRMIEJI NUSIKALTIMAI IR TECHNINIAI PASIEKIMAI

Buvau septynerių, gal aštuonerių metų, brolis Stasys pusantrų metų vyresnis už mane, o brolis Algis – metais jaunesnis. Tik sesutė Janutė ką tik pradėjo ropinėti ir nedalyvavo mūsų žaidimuose. Brolio Stasio krikštaitėvis buvo ponas Stanislovas Šlapelis, dirbęs Rokiškyje. Jis buvo mano tėvelio geras draugas ir kartu su savo broliu Melchioru Šlapeliu dažnai lankėsi mūsų namuose. Jie žaisdavo kortomis tuomet madingą proferansą. Ponas Stanislovas buvo pavyzdingas krikšto tėvas ir dažnai mano broliukui Stasiui atnešdavo saldinių – ir ne bet kokių, o šokoladinių, suvyniotų į spalvotus popierėlius. Aš ir jaunesnysis brolis Algis tuo atžvilgiu buvome „nukentėjusieji“, nes mūsų krikštaitėviai gyveno toliau nuo Rokiškio ir ryšiai su jais buvę reti.

Vyresnysis brolis Stasys nuo vaikystės buvo labai taupus, tai suvalgydavo tikrai kelis saldinius, o kitus padėdavo atsargai į jam paskirtą komodos stalčių. Miegamajame stovėjo komoda su trimis stalčiais, tad kiekvienas iš mūsų turėjome paskirtą stalčių tvarkingam savo „turto“ laikymui. Vyresnysis brolis Stasys turėjo viršutinį, aš – vidurinį, o jauniausiam Algiui atiteko apatinis. Aš ir Algis žinojome, kad Stasys saldinių atsargas laiko savo stalčiuje, kas negailestingai mus visą laiką gundė. Kovojoje su ta pagunda, bet ji mus vis nugalėdavo. Taip pat žinojome, kad saldiniai visi suskaičiuoti, tad jų skaičiui mažėjant greitai viskas išsidoatų. Todėl sukūrėme šėtonišką, bet gerą planą, kaip išragauti saldinius, nesumažinant jų skaičiaus. Atvyniodavom

popieriukus, išpjaustydavome vidurinius gabalėlius, paskui kraštus sujungdavome ir saldinius gražiai suvyniodavome į tuos pačius popierėlius. Ši mūsų gudrybė ilgą laiką nebuvo pastebėta. Tačiau kai kiekvienam saldiniui vėl ir vėl būdavo atliekama tokia „operacija“, ilgainiui jis tapdavo labai mažutis. Tai mus ir išdavė.

Žinoma, skundikas buvo Stasys. Įvyko šeimyninis ir „aukštesnio lygmens“ tardymas. Kaltininkais galėjome būti tikrai aš ir Algis. Sesutė Janutė nebuvo įtraukta į tardymą, nes dar stipriai nestovėjo ant kojų. O jei ir būtų atsistojus, tai rankute nebūtų pasiekus viršutinio stalčiaus. Tolesnis tardymas įrodė, kad pagrindinis nusikaltėlis esu aš, nes buvau vyresnis už Algį, be to, turėjau blogesnę „reputaciją“. Taip teisybė nugalėjo vaikšką melą.

Neprisimenu, kokias pasekmes patyriau, bet ta pamoka davė ir gerų dalykų. Noras apsisaugoti nuo to, ką patyrė brolis, pažadino manyje konstravimo talentą. Siekdamas, kad mano stalčiaus niekas negalėtų ištraukti be mano leidimo ir žinios, išgrėžiau komodos sienelėje ir stalčiuje skylutę. Į ją reikėdavo įdėti vinies gabalėlį, ir stalčiaus nebuvo galima ištraukti. Skylutės nebuvo matyti, kadangi komodos sienelė buvo prigludus prie sienos. Išradimas paprastas ir genialus.

Kadangi mano noras išragauti svetimus saldinius iki šios dienos slegia sąžinę, kai tik važiuoju aplankyti brolio Stasio, visuomet kaip kompensaciją už tas mano vaikystės „šunybes“ vežu jam maišelį saldinių.

GRĖSMĖS ŠEŠĖLYJE

Buvo 1946 metai. Mūsų šeimos

bandymas pasitraukti iš Lietuvos paskutiniaisiais karo metais, kai artėjo rusų frontas, o vokiečiai traukėsi į vakarus, tik dalinai buvo sėkmingas. Kadangi mūsų šeimą sudarė šeši asmenys: tėtis, mama ir mes, keturi vaikai, artėjant frontui išvažiuojome iš gyvenamosios vietos, tai yra Velniakalnio prie Rokiškio, dviem šeimos turto prikrautais vežimais. Viename įsitaisė tėtis ir du mano broliukai – vyresnysis Stasys ir jaunesnysis Algis. O mama, aš (tuomet 11 metų) ir keturmetė sesutė – kitame vežime. Visi šeimos dokumentai, pasai, gimimo metrikai buvo tėvelio rankose.

Jau netoli Vokietijos pasienio papuolėme į katilą tarp rusų ir vokiečių kariuomenių. Naktį, kai tęsėsi bombardavimas ir didžiulė panika, tarp tūkstantinės pabėgėlių minios mūsų vežimai pasimetė. Po kelių dienų beviltiškų ieškojimų mama, aš ir sesutė vežimu grįžome atgal jau į rusų okupuotą Lietuvą.

Lietuvoje tuomet buvo žiauriausias pokario laikotarpis. Tarybų valdžia dar tik organizavosi. Rusai į Lietuvą siuntė savo patarėjus ir pagalbinius. Netrukus prasidėjo priverstinė kolektyvizacija. Dėl to gyventojai ėmė priešintis naujai tarybinei valdžiai, kas vedė prie represijų ir tremimų į Sibirą.

Mes, tai yra mama, aš ir sesutė, po nesėkmingo bėgimo grįžome į savo namus Velniakalnio kaime. Bijojome, kadangi kaip dviejų ūkių savininkai buvome priskirti prie buožių luomo, o tai reiškė, kad esame liaudies priešai. Be to, mėginome bėgti nuo tarybų valdžios, o tai liudijo, kad esame jai nepalankūs.

(Bus daugiau)

Onutė – mylima mama ir močiutė

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

RŪTA BURDINAITĖ

„Ainam in Žilincus, tai mažum Albinienė duos margučį“, – ne kar tą sakydavo mano Mamulė, atėjęs Velykų laikui. Ir vesdavosi kažkurį iš mūsų, vaikų ar jau paauglių, į svečius pas tolimesnę giminaitę Pelelių kaime. Ir nors ta Albinienė nebuvo nei vieno iš mūsų krikštamotė, atgal grįždami visada atsargiai nešdavomės rankose dailiais zuikučiais, paukšteliais ar gėlytėmis išskutinėtą kiaušinį. Deja, jau seniai nebėra Mamulės, nebeliko tų gražių margučių, o šių metų kovo 9 dieną, nesulaukusi Velykų, Anapilin iškeliavo ir pati margintoja Onutė. Tačiau atmintyje išlikęs malonus vaikystės epizodas ir paskatino parašyti šį straipsnį.

Onutė Dzemionaitė-Žilinskienė gimė 1936 m. gegužės 10 d. Pristavyonyse. Jos tėvai tai šio kaimo ūkininkas Pranas Dzemionas ir Ona Andreičikaitė iš Burbiškių. Tačiau neilgai Onutė augo gimtajame kaime. Atėjo karas ir Dzemionų šeima buvo priversta išsikelti į Lietuvą. Su dėdėmis, tetomis ir senele iškeliavo ir mažoji dukrelė. Apie tą laikotarpį gražia dzūkų tarpe papasakojo tėviškėje gyvenanti jaunesnioji Onutės sesuo Bronė – irgi Žilinskienė, nors abiejų seserų vyrai visai ne giminės: „Buvom cik dzvi sasarys, ji penkiais metais vyrasnė ir ca buvo gimus. Aš 41-ais gimiau jau Lietuvoj, Vilkavišky. Mes gyvenom palei Vilkaviškį, tai tį dzidzausias ėjo mūsų tadu. Visas Vilkaviškis degė, sakė, kad viena liepsna buvo. Tai sudegė ir toj ligojinė, kur aš gimiau, ir bažnyčia, kur buvau krikščyta. Kap tus frontas tį

ėjo, tai kap sprogo granata, tai va mano tetų užmušė vietoj. Tai dau tokia moteriškė paklodį, insukė ir an šventoraus – alia Būdviocy, ne Būdviocy, nežinau – palaidojo. O paskui iš to Vilkaviškio kur mus tį kraustė, tai nežinau. Cik prismenu, kad nedengtan vagoni gyvulių kokių mus vežė, tį kur palei Vilnių. Sesė pasakoj, kad tį buvo fabrikas lėkščių, nu tai kur sulūžta kas, tai vertė tokioj duobėj, žvyraunioj, ir jie visi ėjo tį žaisc paskui. Tai kelis metus tep bastėmės po Lietuvų, o sesė Onutė ėjo, žinau, in tris vietas mokyklon. Paskui Vingrėnuose pas kokius pažįstamus žmones Pileckus susikraustėm. Ne giminės, tep priėmė, kad būt mumi ca arcau grįžc, peraic per Burokus, per rubežį namo. Žinau, kad močiutė da tį mirė Vingrėnuose. Ji mamos mama buvo, o tėtės tėvai nebuvo išėję in Lietuvų. Tai acimenu, kad klumpes padarė tėtė medzines, tai tep jau per tas šermenis vaikščojau, kad nor pamacytų visi, kad naujos tos klumpės. Nu tai va ciek acimenu.

Ir kur gyvenom pas tuos žmones, tai tį bunkerai buvo koki, tep likį galvoj. Buvom nuvažavį pažūrėc, tai kap tį ciej kolkozai buvį, išdraskyta viskas, tai ieškojom ir nieko neradom. Tokia moteriškė parodė, kur, tynajus buvo labai gražai apsodzyta aglukėm, tai cik aglukės likį. O tų Pileckų vienas buvo vaikas, tai kažkur žuvo.

Beveik visa mūsų giminė ir liko

Onutė Dzemionaitė-Žilinskienė jaunystėje

Lietuvoj. Nu o mes tai va po biskio tep kraustėmės namo. Nieko neparsinešėm, viskas tį liko. Kap grįžom, tai mūsų namuosa iš Lenkijos koki žmones gyveno, kokias žmogus aklas beveik su trimi dukrom. Nu ir nelaido mūsų išsyk da. Tai mes in Burbiškius susikraustėm, in mamos tėviškį. An jų kalno palei Aleksus paskui būdavo sąskrydžai. Tai da šulnukas yra ir kryžus mamos tėviškėj, o namų neliko. Kap grįžom, tai da gyveno Čarneckis kokias, alia paskui aplaido ir nieko neliko.

Iš šeimos albumo

Onutės ir Albino Žilinskių vestuvės 1955 m.

Nieko neturėjom, tai Puniškis rugių kokių kapų davė. Nežinau, ar savų, ar tynajus iš tep kur. Nu tai va no to ir pradėjom valgyt. Pirma tų kūkalių tokių buvo grūduosa, nu tai sako: valgykit, su aguonukėm. Paskui vė ėjo bulvių kasc mama, tai perdzien kasė, nu tai jau parsineša kašin vakarienei nor. O paskui ca jau lenkas tus isikraustė, tai prasdėjom gyvenc šica. Išnešota, viskas buvo išnešota, nieko neradom. Kap grįžom, tai prisimenu jau ir aš, kad toj lenkė privirė barščų ir dau, tai baisus buvo balius. Žinot, kap nieko neparsinešėm. O išaidami ca irgi viskų buvom palikį. Mes nebuvom bagoci toki, bet vis ciek visko liko. Tai paskui da tėtė nuveidzinėjo slaptai in Lietuvų, tai parsinešdžinėjo druskos, kap visi. Alia raikėjo, kad kas pilniaivotų. Tai va Svetlauskų labai buvo geri žmonės, mergos tokios buvo Magdulė ir Anelė, tai pilniavojo. Tai kap karaviviai aina, tai glasniai šnekasi, o kap peraina, tai jau jos duoda žinių. Mama kiaulukį tį kap suskombinavo ir an lencūgo tų kiaulukį vedėsi per rubežį. O ca rikterėj, kad jau ateina patrolis, tai kap puolė isigandus, tai tus kuolas gelažinis

ir perkirto visų kojų. Sako, kraujas trykšta, paic negali, o ca rėkia, kad ateina ir bėgtų graicau – šitėp va raikėjo grįžč, Dieve, aha... Privargo.

O ca paskui tas rubežus kap jau buvo, tai irgi buvo bėda, žinokit. Buvo dratai, ir jeigu aisi, tai raketos tokios iššauna. Jau buvo tadu uždaryta siena, jau pilniavojo kareiviai.

Onutė tai mergiotė jau grįžo, gal vienuolikos metų buvo. Paskui ca va Pristavonyse buvo pas Klemensų Balytų mokykla ir da vienas mokytojas lenkas.

Tai žinau, kad neturėjom kuoj apsirangc, tai mama suverpė vilnos ir šliobukes mumi numezgė rankom. Paskui Onutė siuc pasmokino va ca Paliūnuose pas Baliūnų tokių Milį. Tai siuvė, gražai jau siuvė viskų. Alia tokia jauna kap apsižanijo, tai nebuvo kadu siuc.“

Onutė iš tikrųjų vėl greitai paliko gimtuosius namus. Sulaukusi 18 metų, 1955-aisiais ji ištekėjo už Albino Žilinsko ir persikėlė į Pelių kaimą. Po kiek laiko šalia apsigyveno ir buvusi kaimynė Birutė Gadliauskaitė-Kalinauskienė. „Mes augom kaimynystėj, – pasakojo ji. – Ir mes, ir jie buvom Lietuvoj, o kap sugrįžom iš Lietuvos, tai vė buvom kaimynės. Tai 41-ais metais gal išvežė, o 44-ais grįžom. Lietuvoj sykiu nebuvom, jie tį kur prie Vilniaus,

Onutė Žilinskienė, jos draugė ir kaimynė Birutė Kalinauskienė (viduryje), sesuo Bronislava Žilinskienė ir dukra Danutė

Onutės Žilinskienės 70-asis gimtadienis

o mes šoni Marijampolės. Cik kap grįžom iš Lietuvos, tai jau buvo lenkas gyventojas mūs namuosa ir stuba sudegus, tai paskui mani adavė pas dziedulius, kol stubų pastatė. O kap grįžau, tai jau buvom perdėm kaimynės. Cik kap ji išėj iš Pristavonių, tai aš buvau 12 metų, o ji šaisais metais vyrasnė. Tai da labai nebendravom, ba ji jau buvo suaugus, o aš da vaikas. Alia jau buvau drūčkystoj, kap žanijos, o mano mama už svocų buvo. 55-ais metais vestuvė buvo per Velykas, o palaidziniai buvo, vandeniai toki baisūs. Per vestuves tai aš su Juozum Žilinskų pulki buvau, Juozus mano pabrolys, o paskui kaimynai vė buvom. Ne tyča tep išėjo, kad paskui atėjau in Pelalius ir da kaimynystėj in marcas. Tai jau tadu bendravom kap raikia. Buvom labai geros draugės. No 60-ų metų kaiminystoj išgyvenom.

Kap Onutė ca atėjo, tai ir dziedulis da buvo, ir močutė. Nu visko, ca ne viena dziena gyvenimo, visko buvo. Tokių sunkesnių darbų tai jai jau ne ciek teko, kap man, ba du vyrai buvo. Man tai vis arklių pakinkyc raikėj padėc, da kap maži kumelukai, tai kur akėcų užkabyc, tai ko, o jai tai neraikėjo,

ba buvo du vyrai. Nu alia šitų darbų kap pirmiau moteriškų vis ciek visokių buvo. Raikėj ir apsiūc, ir rankom apskalbc, nu viskas sunkiai buvo.

Kur šermenys buvo, tai vis ėjom giedoc. Lošimai pirmiau ciej būdavo visur, tai jau mes visadu aplankydavom tuos lošimus. Pažūrėc ėjom, ba buvo labai gražu. Va Vidugerai labai gražai vis lošdavo, tai Kraivėnai atvažuodavo in Vidugerus. Tai jau mes neaplaidom tokių dalykų. Ir tep va nuveidzinėdavom viena pas kitų

pasišnekėc. Mažum kadu katri an katros ir kraivai dzirsterėjom, bet susbarc nestaikė nei sykio per ciek metų. Tai kap papuolė va kokias suvejimas, kap pirmiau ca mes visi bendravom kaimynai, tai kokių Naujų metų pascikc suveinam visi, tai jau irgi padainuojam. Jos balsas tai jau aniuoliškas buvo. Pirmu labai gražai dainavo, nu o jau aš antrinau, ir mumi labai ciko abiem. Ca nebuvo jokių chorų, tai nevaikščojom. Vienus metus va Pelalių lošimas kap buvo, tai prigulėjau jam ir aš jau dainose ir lošau biskį. Tai cik vienus metus, o tep neprigulėjom niekur. Ca nebuvo tokių arci mūs.

Man tai ji labai buvo gera. Mūs ciko protai, mūs ciko šnektos, tai mes viskų ir iš praeities pašnekam ir prisimenam. Ba pirmiau tai vakarais suveidavo moterys ir bendrai tai mezga, tai tį kokius visokius dalykus daro. Tai vis aidavom vakaroc, arba jos pas mus, arba mes pas juos. Ir mes nesusiginčinom niekadu, visadu gražai buvom. Draugiška buvo labai, nu mes tai jau labai susitaikėm. Nor aš negaliu sakyc, va ir Čakienė man

Onutės Žilinskienės 80-asis gimtadienis

Seserys Onutė ir Bronė Žilinskienės

Iš šeimos albumo

buvo irgi baisiai gera kaimynė, alia su anuom mes jau buvom gerai pripratę. Seniau visi mes bendravom, ir kūlėm sykiu, ir durpes kasėm, ir bulves. Nu vis tos talkos visokios buvo, bendrai dzyrbom visi.

O ir margytoja buvo, ir paišė labai gražai. Da acimenu – vaiku buvau, tai kap atpaišo mergų, vis kap mes juokėmės – mergų ar ponių, nu tai jau buvo ko pažūrėc. Ir siuvė neblogai. Paci per savi išmoko.“

„Margyc išmoko jau tį nuėjus, – priduria ir sesuo Bronė. – Pirmiausia vašku margino, paskui skucinėjo. Kap britva buvo sanoviška, tai žinau, kad laužė tų britvų, tai kap tokias būna žambukas labai aštrus, tai paskui tuom žambuku tep gražai skucinėjo. Rodėsi kap gyvi ciej paukštukai ir viskas. Labai paišė gražai. Sakau, tos rožės ar kas tai atrodo, kad jos

gyvos. Gražai paišydavo. Paskui jau ir aš „draskiau“ tuos margucus, alia jau ne tas mano buvo“, – kuklinasi sesė.

O galop abi pakalbintos moterys susigraudina. „Vis imu vakari ir paskambinu, – nubraukia ašarą sesuo. – Dar irgi norėtau paskambyc, alia jau nėra kam.“ „Labai maloni moteris buvo, cik kad neliko, – atsidūsta ir kaimynė Birutė. – Man tai jau labai dar jos trūksta. Ba kap va jau dar ir mano vyras numirė, tai aš namie daugiausia sėdzu, tai mes vis per telefonų pašnekėdavom. Ca bendrus filmus žūrėjom, tai paskui per telefonų aptaram abi, o jau dar nēr su kuom. Da

iki Kalėdų ji tep laikėsi, o jau po Kalėdų pradėjo sirgc, sirgc. Ir paskui da tas baisias ligas perėjo...“

Atėjusi į marčias Onutė labai gerai sutarė su savo anyta Veronika. Neužmiršo jos iki savo gyvenimo pabaigos, kasmet užpirkdama šv. Mišias už jos vėlę. Žilinska užaugino du vaikus: Vytautą ir Danutę. Onutė sulaukė trejeto anūkų (Jolantos, Dalicijos ir Valdo) ir keturių proanūkių (Gabrielės, Kamilės, Saros ir Oksanos). Visus labai mylėjo, o anūkus ir augint padėjo. Vyru Albinui anksčiau mirus, Onutė dar apie 20 metų ūkininkavo su jo broliu Juozu. Savo šeimos nesukūręs Juozas ir anksčiau padėdavo darbuose, tačiau šeiminkui iškeliavus pasijuto labiau atsakingas už visą ūkį. Su brolio žmona Onute jie buvo vienmečiai, ir abu beveik kartu paliko šį pasaulį. Juozas

mirė šių metų vasario 5 dieną, o po mėnesio iškeliavo ir Onutė. Staiga ištuštėjusiuose gimtuosiuose namuose liko tik dukra Danutė, kuriai vis dar sunku su tuo apsiprasti. „Mama gera buvo, gera buvo, ir viskas, – sako jinai. – Reikli irgi buvo. Augino vaikus, mylėjo, o kai reikėjo, tai ir pasibarė, kaip mama. Buvo visaip, kaip kasdieniam gyvenime. O anūkus tai jau mylėjo ypatingai. Mane irgi ir siūt išmokė, ir valgi pasigamint, ir margučius margint bei skutinėt. Mamos gulgės labai gražios buvo, man jau tokios neišeina“, – kukliai pripažįsta Danutė. Tačiau ir jos kraitelėje puikuoja lygiai tokie patys kiškučiai ir gėlytės, kokius prisimenu iš vaikystėje gautų margučių. Skryniose dar surastume nemažai Onutės siuvinėtų ar peltakiuotų kraitinių staltiesių ir kitų darbų, bet jos skutinėti margučiai jau turbūt neišlikę net nuotraukose. Laimei, šiuos gabumus paveldėjo dukra. Ko gero, rastume daugiau gabios margintojos pasekėjų, nes ir kaimynė Stoskeliūnienė prieš Velykas vis siųsdavo dukras pas Žilinskienę pasimokyti šio meno. O kitos kartos paveldėjusios iš Onutės ir gražų balsą. Proanūkės Gabrielė ir Kamilė Zdanytės, beje, apdovanosotos dainavimo paveldu ir iš senelio pusės, jau skina laurus Lietuvos ir tarptautiniuose dainų konkursuose. Apie nuostabų savo vyro tetos Onutės balsą, taip pat labai didelį jos mokėjimą kitą suprasti ir užjausti su žavesiu atsiliepia ir jos sesers marti Gražina, pati irgi dainininkė.

Labai gražiai močiutė išliks ir savo anūkų prisiminimuose. Kanadoje gyvenanti Jolanta rašo: „Močiutės laiko vaikų rankas tik trumpai, bet jų širdis – visą gyvenimą. Močiutė rūpinosi manim nuo mažų dienų. Atsimenu, kaip vaikystėje žiūrėjau su ja serialus ir filmus. Televizija tai tik lenkų kalba buvo, o aš lenkiškai nemokėjau. Ir vis klausdavau: „Močiute, o ką tas žodis reiškia? O ką

čia sakė?“ Jinai man viską išversdavo ir paaiškino. Gal jai ir nelabai patiko, kad trukdau žiūrėti, bet turėjo daug kantrybės, o aš tokiu būdu ir lenkų kalbą pramokau.

Kai buvau maža, labai mėgau su močiute miegoti, nes prieš miegą jinai sekdamas man pasakas. Bet tos pasakos buvo ne iš knygų ir net nežinau, iš kur ji jas žinojo. Turbūt pati sugalvodavo, nes niekad tos pačios nepakartojo. Močiutė visada džiaugėsi, kai dalyvavau mokykliniuose vaidinimuose. Stengėsi nepraleisti nei vienos šventės, o paskui ar per lietu, ar per sniegą vedė mane apkabintis namo.

Kaime darbų niekad netrukdamas, tad mums, vaikams, kartais tekdamas ir kokias užduotis atlikti – tai ilgėles arbatai rankioti (kas man labai keista atrodė, o močiutė vis bandė išaiškinti, kad labai sveika), tai kiaušinius surinkti, tai eiti į laukus šieno grębti. Dirbdavome visada su daina, nes močiutė labai mėgo dainuoti. Vis bandė mane mokyti, bet man kaip nesisekė.

Šventės namuose visada buvo

jaukios ir su tradicijom. Kalėdoms vis kepdamas, kaip mes vadinome, prėskučių su aguonpieniu. Būdamas taip pat mielinės bandelės, tai jinai minkydamas tešlą, o man liepdamas aguonas su kočėlu trinti. Tokių skanėstų dar teko valgyti ir pernai per Kūčias. Buvau parsukridusi namo ir paprasčiau, tai močiutė dėl manęs prigaminom.

Atsimenu, kai augau, tai močiutė turėjo siuvimo mašiną. Siuvo ne tik drabužius, bet dar pagalves ir antkloves, todėl ne kartą teko ir man padėti kišti plunksnas. Mes su močiute visada labai gerai sutardavome. Galėjau viską jai papasakoti, visada mane paguosdamas, užtardamas. Jinai labai mokėjo juokauti, todėl dažnai ir prisijuokdavom iki ašarų. O kai reikėjo, tai kartu ir paverkdavom. Toks jau yra tas gyvenimas...“

„Onutė – mylima mama ir močiutė, – rašo Vilniuje gyvenanti anūkė Dalicija. – Aš močiutę prisimenu kaip linksmą ir labai darbštų žmogų. Jinai visada žinodamas, ką pasakyti, nepriklausomai nuo susiklosčiusių aplinkybių. Močiutė buvo labai

tvarkinga ir darbšti moteris, pas ją visas buvo sudėliota į savas vietas, nebuvo nei vieno daikto, numesto bet kur. To tikriausiai ją išmokė vaikystėje patirta tremtis. O ir ištekęs reikėjo rūpintis savų namų pasistatymu ir kitais darbais. Močiutė pasakodamas, kad pas juos dažnai vykdamas kaimo šokiai.

Visas vaikystės vasaras leisdavau pas močiutę. Puikiai pamenu ką tik iškeptos duonos skonį ir kvapą, o jos slėgto sūrio ir mušto sviesto atėidamas kaimynai, kuriuos ji visada draugiškai pasitikdamas. Močiutė išmokė ir gerbti duoną. Kai ją numesdamas arba „atvirksčiai“ padėdamas kepalą, pabardamas ir sakydamas: „Šventa duona turi būt padėta, kaip priklausom“. O jos sūris iki dabar man išlikęs kaip skonio etalonas.

Močiutė buvo labai naginga. Ji siūdamas antkloves, ausdamas takus ir kilimus iš pačios dažytų siūlų. Bet labiausiai atminty įstrigo man ir puseserei jos pasiūtos suknelės giminaičio vestuvėms. Jas vilkėdamas jautėmės kaip kokios princesės. Onutė buvo meniškos sielos žmogus ir labai dai-

liai margino margučius, už kuriuos sulaukdamas daug apdovanojimų ir pripažinimo. Močiutė visada išliks mūsų atminty kaip geras, šviesus ir mylimas žmogus.“

Žmonės ateina į šį pasaulį ir išeina. Kiekvienas nugyvena istorijos akimirka, palieka nuveiktus darbus, savo pėdsakus kitų širdyse. Tegul ramiai ilsisi baigę žemiškąją kelionę. Tegul amžinai gyvena pas Dievą ir ilgai išlieka gražiuose artimųjų prisiminimuose.

Iš šeimos albumo

Onutė Žilinskienė su visa šeima

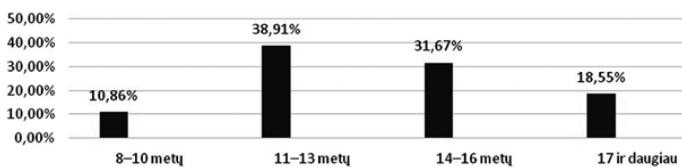

Punsko valsčiaus socialinių problemų įvertinimas

Tęsinys.

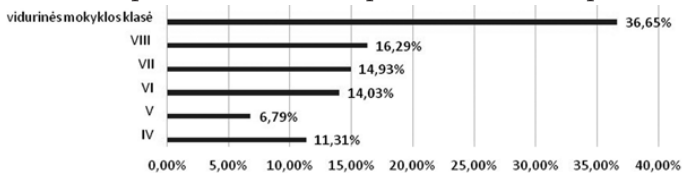
Pradžia „Aušros“ 2021 m. 7 nr.

Jaunesnių respondentų amžius: 11–13 metų (38,91 proc.), 14–16 metų (31,67 proc.), 17 metų ir daugiau (18,55 proc.) bei 8–10 metų amžiaus grupė (10,86 proc.).

48 diagrama. Amžius.

Dauguma tiriamų moksleivių lanko vidurinės mokyklos klases (36,65 proc.). Likusieji apklaustieji, tai šių klasių moksleiviai: VIII (16,29 proc.), VII (14,93 proc.), VI (14,03 proc.) ar IV (11,31 proc.) bei V (6,79 proc.).

49 diagrama. Klasė.

4.2 Vaikų ir jaunimo požiūris į alkoholio ir nikotino vartojimo problemą

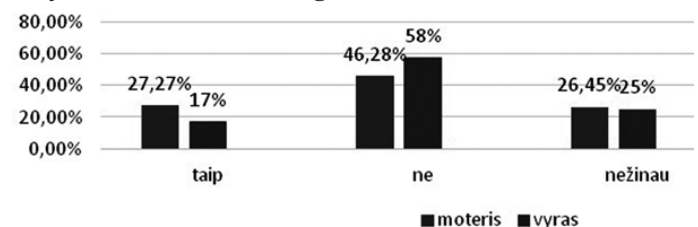
Viena iš rizikingos elgsenos formų, kuri gali lengvai tapti žmogaus priklausomybe, yra alkoholio vartojimas. Vis populiariesnis tampa alkoholinių gėrimų vartojimas tarp jaunų žmonių. Piktnaudžiavimas alkoholiu brendimo laikotarpiu gali sukelti sveikatos, šeimyninių, socialinių, psichinių ar fizinių problemų. Irena Pospiszyl teigia, kad „plačiausiai paplitusi piktnaudžiavimo alkoholiu pasekmė yra įvairių organų uždegimas (...). Vis dėlto rimčiausi pokyčiai, dėl kurių atsiranda psichinių sutrikimų, pastebimi smegenyse. Dažniausiai minimos ir sunkiausios formos, tai delirium tremens – alkoholinis kliedesys – pasireiškiantis jutimo, uoslės haliucinacijomis, kamuojančia persekiojimo manija“⁹. Vaikams ir jaunimui vartojant alkoholį, susiduriama ne tik su fizinėmis ir psichinėmis problemomis. Vartodami šią svaigiąją medžiagą, jauni žmonės dažnai

tampa agresyvūs kitų asmenų atžvilgiu. Atsiranda barnių su artimaisiais (pvz., šeimos irimas), problemų mokykloje, problemų su teisėsauga (vagystės) arba kitas dažnas reiškinys – turto naikinimas (pvz., žeidžiančių šukių rašymas ant pastatų). I. Pospiszyl išskiria socialines pasekmes, kurios apima svarbiausias žmogaus gyvenimo sritis:

- **asmeninė sritis** – nutrūksta artimi ryšiai, krenta gyvenimo lygis, dažnai žemiau egzistencinio minimumo, prarandami draugai, prarandama galimybė įgyvendinti svarbius gyvenimo tikslus, padidėja agresija, asmenybės degradavimas, prarandama sveikata, padidėja skurdas, socialinė izoliacija ir pan.,

- **profesinė sritis** – mažėja profesiniai gebėjimai, prarandamas patikimumas, atsiranda darbo netekimo rizika, sumažėja galimybė gauti avansą, keičiasi darbo sąlygos ir pan.,
- **teisėnė sritis** – teisės pažeidimai, problemos su policija¹⁰.

Pirmoji tarp Punsko valsčiaus vaikų ir jaunimo analizuojama buvo alkoholio vartojimo problema. Pagrindinis tikslas – nustatyti alkoholio vartojimo problemos tarp jauniausių gyventojų mastą ir patikrinti žinias, susijusias su alkoholio vartojimo problema. Pradžioje moksleiviams buvo užduotas klausimas, ar jų nuomone, jų bendraamžiai vartoja alkoholį. Vyriškos lyties moksleiviai (17 proc.) atsakė, kad jų bendraamžiai vartoja alkoholį, 25 proc. apklaustųjų nemokėjo atsakyti į šį klausimą, o 58 proc. moksleivių teigia, kad jų bendraamžiai nevartoja alkoholio. 46,28 proc. mergaičių pareiškė, kad jų draugai ir draugės nevartoja alkoholio. 27,28 proc. jaunųjų moterų patikina, kad alkoholio vartojimas tarp jų bendraamžių, tai dažnas reiškinys. Mergaitės 26,45 proc. atvejų nepateikė vienareikšmio atsakymo. Žemiau pateiktoje diagramoje skaičiais nurodomi gauti rezultatai:

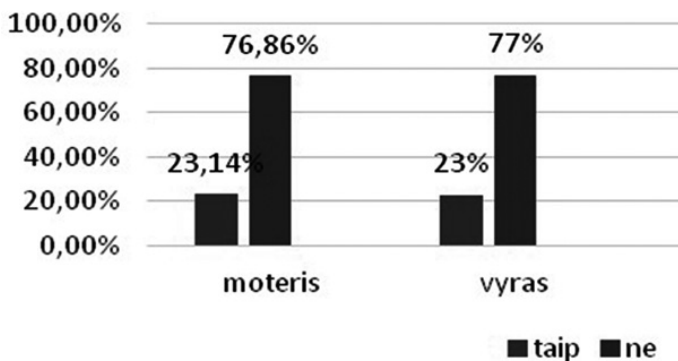
50 diagrama. Ar Tavo bendraamžiai vartoja alkoholį?

Vėliau moksleivių paklausta, ar jie kada nors ragavo alkoholio. Diagramoje galime pamatyti, kad 77 proc.

9 I. Pospiszyl, *Socialinės patologijos. Varšuva, 2012, p. 151.*

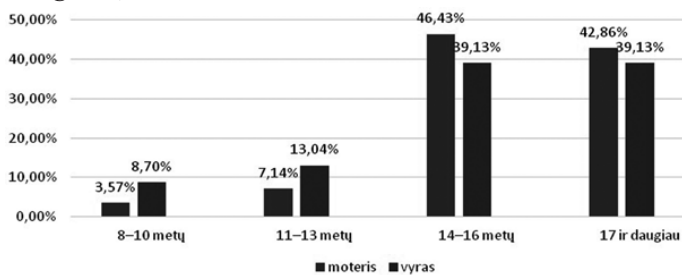
10 *Ten pat, p. 152.*

berniukų ir 76,86 proc. mergaičių niekada neragavo alkoholio. Alkoholi prisipažino vartoję 23,14 proc. mergaičių ir 23 proc. berniukų¹¹.

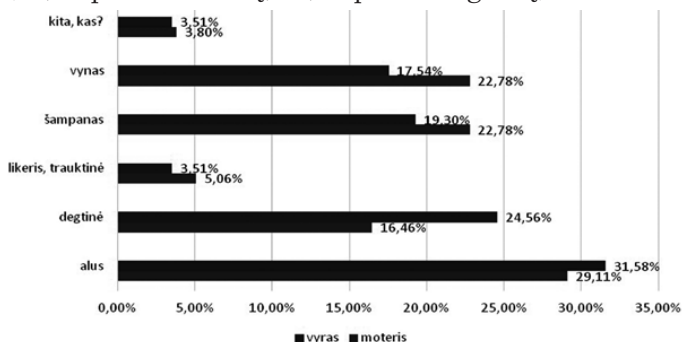
51 diagrama. Ar kada nors ragavai alkoholio?

Jaunieji gyventojai, kurie jau ragavo alkoholio, pripažįsta, kad pirmą kartą šios svaigosios medžiagos pabandė būdami 14–16 metų amžiaus (39,13 proc. berniukų, 46,43 proc. mergaičių), 17 metų ir daugiau (39,13 proc. berniukų, 42,86 proc. mergaičių), 11–13 metų amžiaus (13,04 proc. berniukų, 7,14 proc. mergaičių) bei būdami 8–10 metų amžiaus (8,70 proc. berniukų, 3,57 proc. mergaičių).

52 diagrama. Kokiame amžiuje pradėjai vartoti alkoholi?

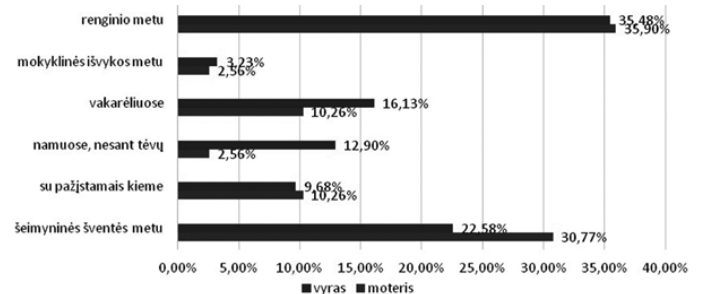
Moksleivių taip pat paklausta, kokios rūšies alkoholio jiems teko ragauti. Dauguma atsakė, kad tai buvo alus (31,58 proc. berniukų, 29,11 proc. mergaičių), degtinė (24,56 proc. berniukų, 16,46 proc. mergaičių), šampanas (19,30 proc. berniukų, 22,78 proc. mergaičių) bei vynas (17,54 proc. berniukų, 22,78 proc. mergaičių).

53 diagrama. Kokios rūšies alkoholio ragavote?

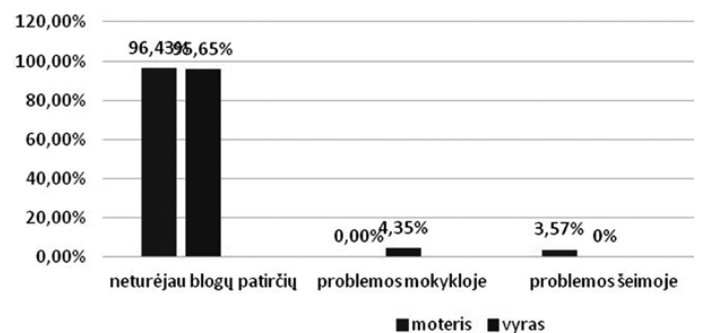
¹¹ 28 mergaitės, 23 berniukai.

Apklaustieji pripažįsta, kad dažniausiai pirmą kartą alkoholio ragavo renginių metu (35,48 proc. berniukų, 35,90 proc. mergaičių), šeimyninių švenčių metu (22,58 proc. berniukų, 30,77 proc. mergaičių) ar vakarėliuose (16,13 proc. berniukų, 10,26 proc. mergaičių).

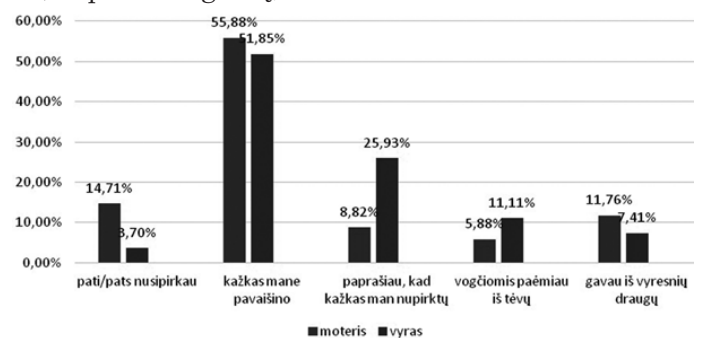
54 diagrama. Kokiomis aplinkybėmis pirmą kartą vartojai alkoholi?

Jaunieji gyventojai, paklausti apie nemaloniais patirtis, susijusias su alkoholio vartojimu, beveik vienbalsiai atsakė, kad neturi jokių nemalonių patirčių dėl alkoholio vartojimo (96,65 proc. berniukų, 96,43 proc. mergaičių).

55 diagrama. Ar kada nors turėjai nemalonių patirčių dėl alkoholio vartojimo?

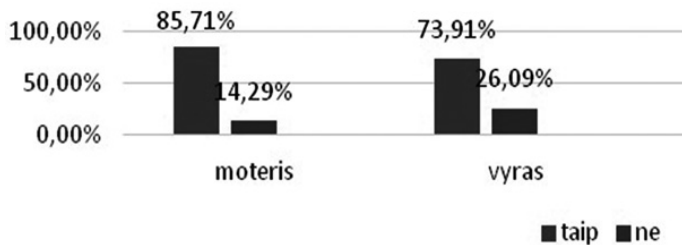
Į klausimą, koku būdu moksleiviai gaudavo alkoholio, 51,85 proc. berniukų ir 55,88 proc. mergaičių atsakė, kad juos kažkas pavaišino. Kartais prašė kitų asmenų, kad jiems nupirktų alkoholio (25,93 proc. berniukų, 8,82 proc. mergaičių), ar patys jo nusipirkdavo (3,70 proc. berniukų, 14,71 proc. mergaičių).

56 diagrama. Koku būdu gavote alkoholi?

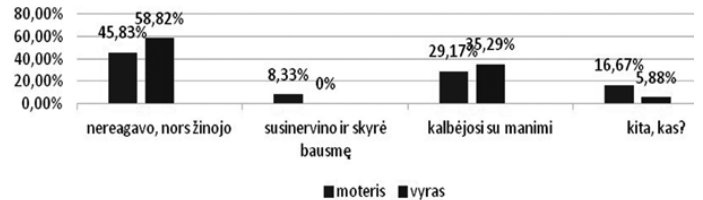
Be to, respondentų, kurie jau buvo ragavę alkoholio, paklausta, ar jų tėvai apie tai žino. 73,91 proc. berniukų ir 85,71 proc. mergaičių patikino, jog jų tėvai žino, kad jie vartoja alkoholį. Likusi 26,09 proc. berniukų ir 14,29 proc. mergaičių dalis teigia, jog jų tėvai nežino apie šį faktą.

57 diagrama. Ar tėvai žino, kad ragavai alkoholio?

Jaunųjų gyventojų, kurie jau buvo ragavę alkoholio, paklausta, kaip į tai reagavo jų tėvai. Dauguma apklaustųjų pareiškė, kad tėvai nereagavo, nors žinojo apie šį faktą

(58,82 proc. berniukų, 45,83 proc. mergaičių), bei su jais kalbėjosi (35,29 proc. berniukų, 29,17 proc. mergaičių). Atsakydami „kita, kas?“ apklaustieji (5,88 proc. berniukų, 16,67 proc. mergaičių) nurodė: „esu pilnametė ir vartoju alkoholį su tėvais“, „susinervino, bet jokios bausmės neskyrė“ bei „liepė atsigeriti vandens, nes pradėjau kosėti, ir pastebėjo, kad sumaišiau stiklines“.

58 diagrama. Kaip reagavo Tavo tėvai sužinoję, kad vartoji alkoholį?

(Bus daugiau)

Gerbiama „Aušros“ redakcija

KOSTAS LEONČIKAS

Perskaičiau „Aušroje“ nr. 8/825 (2021 04 16–30) pasirodžiusį Eugenijos Pakutkienės straipsnį „Iš Veronikos Valukonienės atsiminimų“. V. Valukonienė yra garbaus amžiaus ir ne viską gerai atsimena, pasakodama savo prisiminimus. Aš norėčiau ištaisyti kai kurias klaidingas informacijas. 14 p. rašoma: „Brolis Antanas gyveno Sulejuvki prie Varšuvos. Jis baigė Varšuvos universitetą, studijavo sykiu su Rimu, Jonu ir Juozu Vainu, Bronium Mickevičum ir kitais. Veikė LVKD, laido „Varsnas“, dėstė universiteti matematiką, vėlai sukūrė šeimų.“ Išvardintus asmenis aš gerai pažinojau. Su V. Valukonienės broliu Antanu 1954 m. liepą lankiau Seinuose tikybos pamokas, vadinamas pamokslais. A. Kmieliauskas tuo pačiu laiku su Rimu Vaina studijavo matematiką

Varšuvos universitete, tik R. Vaina metais anksčiau pradėjo studijas. Abu baigė universitetą. J. Vaina studijavo Varšuvos karo akademijos (Wojskowa Akademia Techniczna) Statybos fakultete, bet vėliau negu Antanas ir Rimas. Baigė ją, o vėliau gavo daktaro laipsnį. Jonas Vaina taip pat studijavo matematiką Varšuvos universitete, tik vėliau negu Rimas ir Antanas. Bronius Mickevičius (1916–1985) nestudijavo kartu su A. Kmieliausku. Jis po Antrojo pasaulinio karo baigė miškininkystę Varšuvos žemės ūkio aukštojoje mokykloje (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego). Turėjo doc. dr. laipsnį. Kiek žinau, A. Kmieliauskas nedėstė matematikos Varšuvos universitete. Jis dirbo mokytoju Sulejuveko vidurinėje mokykloje. Varšuvos universitete ir Varšuvos politechnikoje

matematiką dėstė tik Rimas Vaina.

A. Kmieliauskas galėjo kažkiek prisidėti prie „Varsnų“ leidybos (jos ėjo 1971–1972 m.). Leidinį redagavo Bronius Mickevičius, Rimas Vaina, Vlada Pajaujienė, Leonardas Jonuška ir kiti. Didžiausią leidybos darbą atliko B. Mickevičius ir R. Vaina.

Joną Kmieliauską taip pat gerai pažinojau. Jis po II Lietuvos visuomeninės kultūros draugijos (LVKD) suvažiavimo 1959 m. spalio 25 d. buvo šios organizacijos etatinis sekretorius. Etatiniai LVKD darbuotojai dar buvo pirmininkas Algirdas Skripka, instruktorius ir buhalterė.

14 p. rašoma: „Jam (Jonui Kmieliausku) mirus, nuo 1962 m. liepos 1 d. įdarbintas Vytautas Čeplinskas. Mirė po 7 metų – E. P.“. Čia parašyta netiesa. Jonas Kmieliauskas mirė 1969 m. spalio 30 d.

LEGENDINIAI TELESKOPINIAI KRAUTUVAI

CAT®

- GARANTIJA – 2 METAI ARBA 4000 MTH*
- Mechaninė pavarų dėžė 6x3
- Variklių galia nuo 83 iki 106 kW (111-142 KM)
- Kelių stūmoklių hidraulinis siurblys
- Abiejų ašių stabdžiai
- Standartiškai oro kondicionierius ir pneumatinė sėdynė (žemės ūkiui skirtas variantas)
- Išilginė variklio padėtis
- Didelis aušintuvas
- LED apšvietimas
- DPF stoka

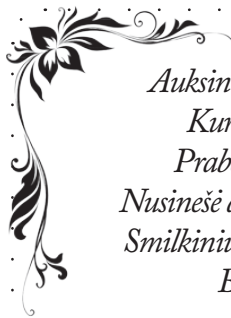
Modelis	Maksimalus kėlimo aukštis	Maksimalus pakeliamas svoris
	mm	kg
TH357D	7 000	3 500
TH408D	7 600	4 000
TH3510D	9 800	3 500

* 2 metų arba 4000 MTH garantija taikoma TH357D, TH408D, TH3510D modeliams su CAT® C3.48 arba CAT® C4.4 ACERT varikliais, kurie atitinka Stage IV išmetamųjų teršalų standartą. Tikslesnė informacija teikiama žemės ūkio technikos įgaliotieji platintojai bei UAB Bergerat Monnoyeur. Garantijos sąlygos apibrėžtos garantiniame lape.

Būstinė: Augustów, Tytoniowa 4,
tel. +48 604 447 198, el. p. biuro@pom.com.pl

Bergerat
Monnoyeur

*Auksinės vestuvės! Ši laimė aplanko tik tuos,
Kurie gyvenimą praleidžia kartu.
Prabėgo metai kaip viena akimirka,
Nusinėšė daug džiaugsmo, liūdesio ir svajonių,
Smilkiniuos pražydo plaukų sruogelės sidabru.
Bet neliūdėkit, kad metai bėga,
Nieko amžino nėra.*

*Todėl gyvenkit, mylėkit ir džiaukitės.
Juk šiandien Jūsų šventė – Jūsų diena.*

Būkite sveiki, laimingi ir gyvenkite dar ilgus metus kartu.

Birželio 12 d. auksinį jubiliejų švenčiančius
Juliją ir Sigitą Petruškevičius sveikina

Anūkai, vaikai, krikšto vaikai ir giminės

PASITEIRAVIMAI

Ar mylėsime Lietuvą brangią
mes – Jos auginti – vaikai,
kada tvieskia padangėj
nedorybių žaibai?

Ar Tėvynę skubėsime ginti,
jei priešai klastingi mėgins
atimt mums laisvę, rimtį
ir kraujy paskandint?

Ar gebėsime Dievui tarnauti,
kai jis reikalaus
blogį iš širdžių rauti –
siekti Dangaus?!

Mokyt. Jeronimas Šalčiūnas

Lietuvos žiniasklaida

2021 05 25–06 13

Šįkart įvykių Lietuvoje buvo gausu, kaip reta. Tai ir Prezidento metinė ataskaita, ir Partnerystės įstatymo fiasko parlamente, ir eilinį kartą kilusi diskusija dėl Petro Cvirkos paminklo likimo Vilniuje. O dar pastarosiomis dienomis viešojoje erdvėje pasirodęs Seimo Užsienio reikalų komiteto (URK) pirmininko Žygimanto Pavilionio pokalbis su Rusijos opozicijos apsimetėliais bei Specialiųjų tyrimų tarnybos krata ir, anot paties politiko pasakojimo, agentų nederamas elgesys su Seimo nariu Mindaugu Puidoku.

Prezidentas Gitanas Nausėda Seime skaitė antrąjį savo metinį pranešimą. Pareigą valstybės vadovui tai daryti numato Konstitucija.

Pranešime šalies vadovas aptarė kovą su pandemija, užsienio politiką. Neapsieita be kritikos tiek valdantiejiems, tiek opozicijai. „Matome, kad visuomenės sveikatos krizė prislėgė ne tik ekonomiką, bet ir švietimą, o galų gale – virto sugyvenimo, pasitikėjimo krize. Kantrybe ir ištverme apdovanoti Lietuvos žmonės stebėjo, kaip klumpa politikai – bevaisių rietenų, neįsiklausymo pasirinkimuose“, – kalbėjo G. Nausėda.

Prezidentas sakė, jog tiek, kiek valdžia demonstruoja „neuztikrintumą, blaškosi, keičia sprendimus, negeba planuoti žingsnių į priekį“, tiek „auga visuomenei tenkanti našta“. „Dalis mūsų vaikų iki šiol nelanko mokyklų, studentai nesusitinka auditorijose. Buvo sustoję ir dar iki šiol pilnai neatnaujino veiklos ištisi ūkio sektoriai ir kultūros įstaigos. Žmonės neteko darbo. Nežinia dėl ateities smogė visiems“, – sakė Prezidentas ir dėkojo Lietuvos žmonėms, „kad nenuleidote rankų, padėjote vienas kitam, kad ištverėte, kad nepalūžote“. Kartu jis

pažymėjo, jog karantino sąlygomis sparčiai augo socialinė atskirtis ir nelygybė, o Lietuvos žmonės turėjo nemažai priežasčių nusivilti ir suabejoti socialiniu teisingumu.

Be abejo, Prezidento pranešimą kaip paprastai komentavo politologai, politikai, pozicijos bei opozicijos atstovai. Politologės Jūratės Novagrockienės nuomone, kurią ji išsakė laidoje „Delfi diena“, pranešime trūko gilesnio požiūrio į užsienio politiką, o kritikuojant valdžios institucijas tarsi pamiršta, kad Prezidentas taip pat yra neatskiriama jų sąveikos dalis. Anot mokslininkės, tenka pripažinti ir tai, kad G. Nausėda nesugebėjo tapti tokiu vienytoju, kokiu žadėjo būti rinkimų kampanijos metu. „Atrodė, kad visi, visos valdžios institucijos kaltos, išskyrus Prezidentą, kai pats Prezidentas iš tikrųjų yra politinių institucijų sąveikos neatskiriama dalis. Labai daug kaltės buvo suversta Vyriausybei. Ko pasigedau – padėkojimo Vyriausybei, kad vis tik su pandemija buvo susidorota, nežiūrint to, kad galbūt klumpant, darant klaidas, bet bent dabar rezultatas matyti, ypač vertinant paskutinius susirgimų, mirčių duomenis“, – sakė politologė.

Konservatorius, buvęs premjeras, dabar Europos Parlamento narys Andrius Kubilius „Žinių radijui“ teigė, jog Nausėda per dvejus metus dar nesuprato, kokie yra svarbiausi jo prioritetai. „Tada kalba yra apie tai, kokie visi aplinkui blogi, kaip kažko trūksta. Be abejo, kad trūksta – ir gerovės, ir pasirūpinimo skurdžiau gyvenančiais. Bet visa tai labai gerai gali pasakyti ir koks nors Seimo socialinio komiteto narys ir pirmininkas. Aš čia negirdėjau nieko tokio netrafaretiško ir prezidentinio. <...> Bet nelabai ir tikėjau iš Prezidento kažko labai

įkvepiančio“, – sakė A. Kubilius. „Po trijų dienų mes iš viso užmiršime, apie ką ji buvo“, – pridūrė.

Nekaip Prezidento pranešimą įvertino ir buvęs Kubiliaus patarėjas vidaus politikos klausimais, politologas Virgis Valentinavičius, kalbėjęs LRT televizijos laidoje. Jo nuomone, Prezidento raginimai siekti santarvės yra nenuoširdūs. „Tai buvo gana poliarizuojanti kalba ir, žinant Prezidento G. Nausėdos požiūrį, išsakyta kitomis progomis, apie tą patį Vingio parko mitingą... Tie visi centristiniai pagraudenimai apie santarvę, nesipykimą ir panašiai skamba labai nenuoširdžiai, kadangi Prezidentas ne kartą yra parodęs, jog jis užima vieną iš pozicijų. Ir negali sakyti, kad nusoikčiausiai ir mažiausiai radikaliai.“

Tuo metu opozicinės Socialdemokratų partijos pirmininkė Vilija Blinkevičiūtė portalui 15 min.lt teigė, kad G. Nausėdos kritika valdančiajai daugumai – konservatoriams ir liberalams – pagrįsta: „Prezidentas pažymėjo, kad valdantieji, priiminėdami sprendimus, demonstruoja neuztikrintumą ir blaškosi, nesugeba planuoti žingsnių į ateitį, kalbėjo apie bevaisius rietenas ir neįsiklausymą.

Žmonėmis reikia pasitikėti labiau, o politiniam elitui – užsiimti žmonių skaudulių sprendimu, o ne kiršinti visuomenę vardan siaurų politinių išskaičiavimų“, – vertino V. Blinkevičiūtė. Socialdemokratų lyderės teigimu, į daugelį problemų savo metiniame pranešime Prezidentas žvelgia iš kairiųjų pozicijų. „O tai reiškia jautrų požiūrį į žmonių gyvenimus ir matymą, kaip skaudžiai pandemija kirto daugeliui piliečių. <...> Tai aiški žinutė valdantiesiems, kad reikia baigti žaisti galios žaidimus, rūšiuoti žmones į „savus“ ir „svetimus“.

Nustoti dangstytis pandemija ir pagaliau realiai imtis daugeliui žmonių aktualių problemų sprendimo“, – teigė V. Blinkevičiūtė.

Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos pirmininkas Ramūnas Karbauskis portale delfi.lt paskelbtame savo rašinyje Prezidento metinį pranešimą pavadino politiškai korektišku padėties šalyje konstatavimu. „Aš gal ir ne taip korektiškai, ir ne taip diplomatiškai sakau, nuolatos kartuju, kad ši valdžia negirdi ir nemato žmonių, kad jai nusipjauti į žmones ir jų valią, kad bandoma įvesti diktatūrą ir politinę cenzūrą, jei nuomonės nesutampa su konservatorių ir liberalų retorika, kad bandomos brukti vertybės, kurios didžiajai visuomenės daliai nėra priimtinos.

Gerbiu Prezidentą, kad jis, skirtingai nuo ankstesnės Prezidentės, labai aiškiai, nepataikaudamas vienai politinei jėgai ir jos patriarchams, neliečiamiesiems konservatoriams ir juos supančioms interesų grupėms, pasakė, kad ši arogantiška ir Tautos negirdinti valdžia nesusitvarko, kad ji neturi nei gebėjimų, nei politinės lyderystės.“

Antrą kartą per pastaruosius kelis mėnesius šalies žiniasklaidos, politikų bei politologų dėmesio centre atsидūrė Seimo URK pirmininkas, buvęs diplomatas, konservatorius Ž. Pavilionis. Vasarį buvęs Lietuvos ambasadorius Vašingtone (JAV) turėjo nemalonumų Lietuvoje, kai nuvykęs į Sakartvelą sukėlė tos šalies valdančiųjų pasipiktinimą savo kalbomis su opozicinėmis politinėmis jėgomis surengtoje spaudos konferencijoje. Sakartvelo premjeras Iraklis Garibašvilis po šios spaudos konferencijos Ž. Pavilionio teiginius pavadino „nepriimtinais ir įžeidžiančiais“.

Šįkart, panašu, buvęs diplomatas antrą kartą užlipo ant to paties grėblio. Pastarosiomis dienomis viešojoje erdvėje pasirodė vaizdo medžiaga, kur Ž. Pavilionis kalbasi su Rusijos opozicijos atstovu Leonidu Volkovu apsimesusiu asmeniu. „Patvarkytame“

pokalbyje politikas ragina „nekreipti dėmesio“ į Prezidentą G. Nausėdą, nes „mes dabar, Vyriausybė, premjerė Ingrida, galvoja taip, kaip ir aš, užsienio reikalų ministras galvoja taip, kaip ir aš, mes – pati didžiausia parlamentinė partija, mes – parlamentinė respublika, Prezidentas – simbolinis“.

Pats Ž. Pavilionis nei po išvykos į Sakartvelą, nei dabar savo veiksniuose sakė nieko blogo nematęs.

Ir dabar naujienų agentūrai BNS jis teigė siejantis Rusijos apsimetėlius su šalies specialiosiomis tarnybomis, o šalies režimas siekia diskredituoti „lyderius laisvės ir demokratijos klausimais“: „Mes tampame pavojingi Rusijos režimui, nes nemaža dalimi formuojame tą Vakarų politiką. Jų siekis yra diskredituoti tai darančius žmones.“

Į Ž. Pavilionio pokalbį su Rusijos „opozicija“ sureagavo ir valdantieji, ir parlamento opozicija. Premjerė Ingrida Šimonytė susitikus su žurnalistais sakė, jog „visiems politikams yra pamoka, jog kalbantis su pašnekovais reikia būti tikriems, su kuo kalbama. Ypač turint minty, kad yra provokacijų rizika dėl Lietuvos Respublikos, valdžios institucijų, atskirų politikų griežtos pozicijos, tarkime, Kremliaus ar Lukašenkos režimo atžvilgiu. Provokacijų, matyt, ne tai, kad reikia tikėtis, bet negalima jų atmesti“.

Ž. Pavilionio bendrapartietis užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis naujienų agentūrai ELTA atsiųstame komentare sakė, kad pasitiki Ž. Pavilioniu, o paviešintą pokalbį galima vertinti tik kaip provokaciją. „Tai, kad jis buvo pasirinktas provokacijų taikiniu, matyt,

*Tu išėjai „sudiev“ mums nepasakius,
Tapai klajūnė vieškelį plačių,
Mums dienos ašaromis virto
Ir širdis liūdesio pilna.*

*Dar daug dienų šviesių
Galėjom būti mes kartu,
Gyvent, mylėt, o ne stovėt
Ties šaltu tylinčiu kapu.*

Amžiną atilsį Natalytė Balkuvienė buvo mūsų visų mylima ir laukiama. Pasizymėjo gražiu balsu. Visus linksmino savo dainomis. Dainavo koncertuose, giedojo šermenyse. Nors Jos jau nebėra tarp mūsų, bet prisiminimai visados išliks mūsų visų širdyse.

**Sesuo Genutė su šeima,
krikšto dukra Teresė su šeima,
brolis Juozas su šeima ir kiti giminės**

rodo, kad jo darbas ir iniciatyvos erzina, yra neparankios Kremlui, o Lietuvos balsas girdimas pasaulyje bei itin nervina režimus Rytuose.“

Tuo metu ir Prezidentūra, ir opozicija buvo kitokios nuomonės. Kaip rašė portalas delfi.lt, po jų užklauso Prezidentūra teigė, jog bandymai iškraipyti Prezidento statusą susilpnina tarptautines Lietuvos pozicijas. „Primename, kad Prezidento statusas yra apibrėžtas LR Konstitucijoje. Bandymai jį iškraipyti susilpnina tarptautines Lietuvos pozicijas. Prezidentas savo metiniame pranešime atkreipė dėmesį, jog Lietuvos užsienio politikos sėkmė tiesiogiai priklauso nuo demokratijos brandumo šalies viduje: „Tik jausdamiesi stiprūs ir vieningi šalies viduje, įgysime daugiau užsienio politikos svėrų. Galėsime įtaigiai kalbėti Europai ir pasauliui, burti sąjungininkus ir lemti tarptautinius sprendimus“, – portalui atsakė Prezidento patarėjas Ridas Jasiulionis.